

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของนักเรียน ครูและผู้ปกครองในการส่งเสริมระเบียบวินัยด้านความสะอาดโรงเรียนทรวงวิทยา” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดของการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง
3. แนวคิดเกี่ยวกับระเบียบวินัย
4. การรักษาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัยด้านความสะอาด
5. บริบทโรงเรียนทรวงวิทยา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

สมพร สุทัศนีย์ (2531, หน้า 38) ได้เสนอความคิดว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีอย่างน้อย 4–5 ระดับดังนี้คือ

- (1) มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญ
- (2) มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหา
- (3) มีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและการวางแผนในการแก้ปัญหา
- (4) มีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน
- (5) มีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและปัจจัยที่มีส่วนร่วมทำให้เกิดความสำเร็จ

วัชระ สกุล ณ มรรคา (2541, หน้า 18) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการทำงานที่บุคลากรในองค์กรมีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กรทุกขั้นตอนด้วยความเต็มใจ และสบายใจ เพื่อให้งานบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่กลุ่มต้องการ และทำให้บุคลากรเหล่านั้น เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่ม

จากความหมายของการมีส่วนร่วม ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชน หรือสมาชิกในองค์กร ได้มีโอกาสตัดสินใจหรือเข้าร่วมกิจกรรมอย่างจริงจัง มีเสรีภาพทุกขั้นตอน และรับผิดชอบผลผลิตของกิจกรรมทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่วางไว้

2. ความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

บุญเยี่ยม ตรีภูวณย์ (2528, หน้า 20 อ้างถึงใน กัทธนนท์ คลื่นแก้ว, 2544, หน้า 22) เห็นว่า ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาต่างๆ ดังนี้

(1) ประชาชนตระหนักในปัญหาของตนเอง และตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

(2) ประชาชนมีโอกาสที่จะได้ใช้และพัฒนาความสามารถของตนเอง

(3) เป็นการระดมทรัพยากรบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

(4) ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ทำให้การพัฒนามีความมั่นคงถาวร และต่อเนื่อง

(5) เป็นกระบวนการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย ทำให้ประชาชนมีความคิดอิสระในการตัดสินใจ

(6) ประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และมีอำนาจสูงสุดในการพัฒนา

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2531, หน้า 24) ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ถ้ามองในแง่การบริหารงานพัฒนาแล้วมีดังนี้ คือ

(1) จะช่วยให้สมาชิกยอมรับโครงการมากขึ้นเนื่องจากเป็น โครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของสมาชิก

(2) สมาชิกมีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น

(3) การดำเนินโครงการจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากสมาชิกมากขึ้น

(4) โครงการจะให้ประโยชน์แก่สมาชิกมากขึ้น และมีการระดมทรัพยากรมากขึ้น เพื่อพัฒนาชนบท

(5) จะช่วยพัฒนาขีดความสามารถของสมาชิกมากขึ้น

สงวน ปัทมธรรมกุล (2533, หน้า 7 อ้างถึงใน ประพันธ์ วรรณบวร 2543, หน้า 47) กล่าวถึงคุณประโยชน์ของการมีส่วนร่วม ดังนี้

(1) สมาชิกได้ตระหนักในปัญหาของตนเอง และตระหนักที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนา หรือแก้ปัญหาของตนเอง

- (2) สมาชิกได้มีโอกาสในการใช้ความสามารถของตนเองที่มีอยู่ ทั้งในรูปของความคิด การตัดสินใจ การกระทำได้เต็มที่
- (3) ประโยชน์ในการระดมทรัพยากรมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- (4) สมาชิกมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ ทำให้การรักษามีความมั่นคงถาวร และประหยัด
- (5) จะเป็นกระบวนการในการรักษาความสามารถ และพลังของสมาชิกในการพึ่งพาตนเอง
- (6) เป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย
- (7) สมาชิกมีความรับผิดชอบ และมีอำนาจสูงสุดในการพัฒนาชุมชน พัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
- (8) เป็นการแสดงออกถึงการเคารพนับถือเชื่อใจไว้ใจ รักและศรัทธาในสมาชิกว่ามีความรู้ ความสามารถ

Benveniste (1990, p. 176) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ว่า เป็นงานที่ต้องการเรียนรู้และปรับปรุงให้ดีขึ้น

Hoy and Miskel (n.d., p. 122 อ้างถึงใน สัมพันธ์ อุปลา, 2541, หน้า 6) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายไว้ว่า มีหลักฐานอย่างเพียงพอที่จะยืนยันการให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายนั้น แม้ว่าจะเพิ่มระดับของความยากไปบ้างแต่เมื่อผู้ร่วมงานยอมรับ แล้วจะทำให้ผลงานที่สูงกว่าการกำหนดเป้าหมายที่ผู้บริหารทำแต่เพียงลำพัง

จากความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมดังกล่าว ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการระดมทรัพยากรบุคคลให้ใช้ความรู้ ความสามารถ ทักษะในการดำเนินงานอย่างเต็มที่ และถูกวิธี จนทำให้งานประสบผลสำเร็จทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นเจ้าของหรือส่วนหนึ่งขององค์กร ประชาชนได้พัฒนาความสามารถของตนเองและส่งเสริมประชาธิปไตย

3. รูปแบบ ขั้นตอนและลักษณะของการมีส่วนร่วม

กรรณิกา ชมดี (2524, หน้า 13) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 รูปแบบ คือ

- (1) การมีส่วนร่วมประชุม
- (2) การมีส่วนร่วมออกเงิน
- (3) การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
- (4) การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
- (5) การมีส่วนร่วมสัมภพณ์

- (6) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
- (7) การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
- (8) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม
- (9) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือลูกจ้าง
- (10) การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

จอห์น วุฒิกกรรมรักษา (2526, หน้า 16) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมไว้ 5 ขั้นตอน คือ

- (1) ขั้นกำหนดความต้องการ
- (2) ขั้นวางแผนดำเนินการ
- (3) ขั้นตัดสินใจ
- (4) ขั้นดำเนินการ
- (5) ขั้นติดตามผลงาน

เจมส์ คี ปิ่นทอง (2527, หน้า 19 อ้างถึงใน วัชระ สกุด ณ มรรคา, 2541, หน้า 22) ได้แบ่งขั้นตอนที่ควรมีส่วนร่วมไว้ 4 ขั้นตอน คือ

- (1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา และความต้องการ
- (2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมและแก้ปัญหา
- (3) การมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติตามแผนหรือวิธีการที่ได้ตัดสินใจ

ร่วมกัน

- (4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527, หน้า 6-7) กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมดังนี้

(1) มีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมถึงตลอดจนความต้องการของชุมชน

(2) ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการแก้ปัญหาของชุมชนหรือสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน

(3) ร่วมนโยบาย หรือวางแผนงาน หรือกิจกรรมเพื่อขจัดและแก้ไขปัญหาและสนองความต้องการของชุมชน ร่วมตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

- (4) ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ

(5) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชน ตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน

(6) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

(7) ร่วมควบคุมติดตามประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการ และกิจกรรมที่ได้ทำไป ทั้งโดยเอกชน หรือรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

จากแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้สรุปการจำแนกรูปแบบและขั้นตอนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ในการดำเนินกิจกรรมด้านความสะอาด เพื่อกำหนดเป็นกรอบในการศึกษาออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

(1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ หมายถึง การที่นักเรียน ครู และผู้ปกครอง เข้าร่วมค้นหาปัญหาด้านความสะอาด และได้ร่วมประชุมกันริเริ่มกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา

(2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม หมายถึง การที่นักเรียน ครู และผู้ปกครอง ได้ร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะในการวางแผน โดยได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดแนวทาง และการดำเนินกิจกรรมที่จัดทำในแต่ละกิจกรรม

(3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หมายถึง การที่นักเรียน ครู และผู้ปกครอง เข้าร่วมสละแรงงาน ทูลทรัพย์ หรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ และประชาสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานตามกิจกรรมที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้

(4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล หมายถึง การที่นักเรียน ครู และผู้ปกครอง ได้มีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้า ความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรม ติดตามปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้น และได้ร่วมประชุมเสนอแนะปรับปรุง แนวทางการดำเนินงานต่อไป

แนวคิดของการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง

1. ความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองและครู

พัชรี สวนแก้ว (2536, หน้า 52) ได้กล่าวว่าโรงเรียนเป็นสถาบันทางสังคมแห่งเดียวเท่านั้นที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับสถาบันครอบครัวมากกว่าหน่วยงานอื่นๆ ทั้งนี้เพราะเด็กเกือบทุกคนต้องใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนอย่างน้อยที่สุดประมาณปีละ 8 – 9 เดือน หรือ 5 วันต่อ 1 สัปดาห์ และแต่ละวันจะใช้เวลาอยู่ในโรงเรียนประมาณ 5 – 6 ชั่วโมง นอกจากนี้ความสัมพันธ์ดังกล่าวยัง

เกี่ยวข้องกับชุมชนอีกด้วย ในด้านของการมีส่วนร่วมที่กำหนดเป้าหมายการส่งเสริมและพัฒนาเด็กให้สอดคล้องกัน

ในปัจจุบันบ้านกับโรงเรียน หรือผู้ปกครองกับครู จะต้องทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด เพื่อประโยชน์แก่ตัวเด็กเอง เช่น ร่วมจัดกิจกรรม ได้แก่ การให้บริการห้องสมุด กิจกรรมพิเศษทางศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ วาดรูป และนันทนาการต่าง ๆ กิจกรรมดังกล่าวนอกจากจะช่วยในการดูแลเด็ก โดยให้เด็กอยู่ในโรงเรียนนานขึ้น ประโยชน์อีกทางหนึ่ง คือ การที่เด็กจะได้มีโอกาสรักษาทั้งทางด้านร่างกาย ทางสังคม และอารมณ์อีกด้วย

2. จุดมุ่งหมายของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองและครู

พัชรี สวนแก้ว (2536, หน้า 53-55) ได้กล่าวว่า ผู้ปกครองเป็นผู้มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด โดยต้องยอมรับว่าผู้ปกครองเป็นผู้มีสิทธิ์สมบูรณ์ที่จะให้การเลี้ยงดูและอบรมเด็กตามที่เขาเห็นสมควร แต่ในสภาพที่เป็นจริงแล้ว โอกาสที่ผู้ปกครองจะอบรมเลี้ยงดูเด็กตามที่ต้องการหรือมุ่งหวังนั้นน้อย เมื่อเด็กเข้าโรงเรียนเด็กจะเหลือเวลาให้ผู้ปกครองเพียงแค่อุบายความเป็นอยู่ ความเป็นปกติ และเรื่องการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการสร้างเสริมลักษณะนิสัย และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พึงประสงค์นั้น ผู้ปกครองต้องอาศัยครูเป็นอย่างมาก เพราะ โรงเรียนเป็นบ้านหลังที่สองของเด็ก เด็กต้องใช้ชีวิตที่โรงเรียนตลอดวัน โดยมีครูเป็นผู้คอยแนะนำ ด้วยเหตุนี้ความรู้สึกไว้วางใจที่ผู้ปกครองมีต่อครูจึงเป็นสิ่งสำคัญ แต่ในขณะที่เดียวกันครูจะไม่สามารถทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ หากไม่อาศัยผู้ปกครอง ดังนั้นครูต้องให้ความไว้วางใจผู้ปกครองด้วย เนื่องจากทั้งผู้ปกครองและครูต่างเป็นผู้รับผิดชอบสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับเด็กร่วมกัน ดังนั้นทั้งสองฝ่ายจึงควรร่วมมือกันเพื่อประโยชน์สูงสุดที่พึงบังเกิดกับเด็ก โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อขจัดอคติที่มีต่อกัน ทั้งนี้เพราะผู้ปกครองและครูต่างก็ปฏิบัติต่อเด็กเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกันในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ผู้ปกครองและครูจึงจำเป็นต้องขจัดอคติที่มีต่อกัน ผู้ปกครองและครูแต่ละคนที่เข้าพบกัน ในโรงเรียนต่างก็มีประสบการณ์ต่าง ๆ กัน บางคนอาจจะได้ประสบการณ์ที่น่าชื่นชมจากโรงเรียน แต่บางคนอาจจะได้ประสบการณ์ที่ไม่น่าจดจำ ประสบการณ์จึงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกและการปฏิบัติตนต่อกันทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ความรู้สึกของผู้ปกครอง ผู้ปกครองแต่ละคนมีความคิดเกี่ยวกับโรงเรียนต่างกัน ผู้ปกครองจำนวนมากไม่มีปัญหาใด ๆ เลย แต่ผู้ปกครองอีกหลายคนมีปัญหาต่าง ๆ มากมาย ผู้ปกครองบางคนไม่แน่ใจบทบาทของตน ในขณะที่บางคนรู้สึกว่าเด็กของตนมีปัญหาควบคุมไม่ได้ และผู้ปกครองก็ควบคุมเด็กไม่ได้ บางคนสงสัยว่าเด็กของตนเก่งที่สุด ถูกที่สุด แต่เหตุใดจึงเข้ากับเพื่อนไม่ได้ รู้สึกว่าเด็กโตขึ้นและยังไม่ต้องการตนเองมากขึ้น บางคนส่งลูกมาโรงเรียนเพียงเพื่อจะได้มีเวลาเป็นของตนเอง เป็นต้น

โรงเรียนเป็นสถานที่แห่งแรกที่แยกผู้ปกครองและเด็กออกจากกัน จึงเป็นที่รู้กันโดยทั่วไปเด็กอาจมีปัญหาในช่วงนี้ แต่นอกจากเด็กแล้ว ผู้ปกครองบางคนอาจมีปัญหากังวลใจเกี่ยวกับเด็กไปต่างๆ จนไม่เป็นอันทำธุระของตน เช่น ผู้ปกครองบางคนรู้สึกไม่พอใจและมีปฏิกิริยาต่อครู เมื่อเด็กติดโรงเรียน ไม่อยากกลับบ้านและพูดถึงครูบ่อยๆ ผู้ปกครองรู้สึกว่าครูจะเป็นผู้คอยจับผิดตน โดยคิดว่าตนเป็นคนรับผิดชอบความประพฤติเด็ก และครูอาจโทษเขาได้ถ้าเด็กประพฤติไม่ดี ผู้ปกครองเหล่านี้มักกลัวครูจะว่าตนประสบความสำเร็จล้มเหลวในการอบรมเด็ก ผู้ปกครองบางคนก็กังวลเรื่องความไม่ปกติของเด็ก เช่น ในรายที่เด็กสุขภาพไม่สมบูรณ์หรือมีปัญหาทางกายหรือทางอารมณ์ความรู้สึกของผู้ปกครองต่อเด็กจะมีอิทธิพลต่อวิธีปฏิบัติต่อเด็ก กล่าวคือ ผู้ปกครองที่คิดว่าเด็กฉลาดมากย่อมจัดประสบการณ์ให้เด็กต่างจากผู้ปกครองที่คิดว่าเด็กช้ากว่าปกติ การที่ผู้ปกครองไม่กระตุ้นความสามารถของเด็กคอยช่วยเหลือเด็กตลอดเวลาย่อมมีผลเสียต่อพัฒนาการของเด็ก ผู้ปกครองบางคนกลัวว่าตนไม่มีความสามารถยอมรับความสามารถของเด็กหลังจากได้พยายามส่งเสริมและกระตุ้นความสามารถจนเต็มที่แล้ว ประสบการณ์ของผู้ปกครองที่มีต่อโรงเรียนที่นำเด็กมาเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ผู้ที่คุ้นเคยกับโรงเรียนเป็นเวลานานจะสร้างทัศนคติที่มีต่อครู เด็กอาจมองครูในแง่ผู้ใช้อำนาจ หรือผู้ให้ความเห็นนอกเหนือใจ ให้ความช่วยเหลือครูอาจจะเป็นผู้ยุติธรรมและคอยให้กำลังใจ หรือช่างดูช่างทำโทษ แม้ว่าผู้ปกครองส่วนมากอยากช่วยเด็กเท่าที่จะทำได้ แต่ทัศนคติที่มีต่อครูที่ทำให้ไม่สบายใจ และไม่ไว้วางใจย่อมเป็นอุปสรรคต่อการร่วมมือระหว่างทั้งสองฝ่าย ความรู้สึกของครูในฐานะที่ครูเป็นมนุษย์คนหนึ่ง ในบางครั้งครูจึงมีความรู้สึกและทำที่ที่อาจจะขัดขวางความสัมพันธ์อันดีที่มีต่อผู้ปกครอง เช่น ความสนใจเอาใจใส่ที่ผู้ปกครองมีต่อเด็กย่อมทำให้ครูปฏิบัติต่อเด็กต่างกัน ครูจะรู้สึกยุ่งยากถ้าผู้ปกครองไม่สนใจเด็กของตนและพลอยปฏิบัติต่อเด็กไม่ถูกต้องไปด้วย ความเห็นที่มักขัดขวางความสัมพันธ์อันดีของผู้ปกครองและครูเป็นอย่างยิ่ง คือ การที่ครูมักจะคิดว่าเด็กควรเป็นอย่างไร โดยครูอาจเคยมีประสบการณ์กับเด็กมาก่อนและสร้างภาพลักษณะนิสัยที่เด็กควรมี ซึ่งภาพที่ครูวาดอาจเคยเป็นไปในทางที่ดีหรือไม่ดีก็ได้ แต่ไม่ว่าจะเป็นไปในทางใด ภาพนั้นก็จะเป็นสิ่งที่บดบังลักษณะนิสัยที่แท้จริงของเด็ก ครูที่เป็นเช่นนี้ไม่สามารถชี้แจงเรื่องของเด็กแก่ผู้ปกครองได้ตรงตามความเป็นจริงซึ่งย่อมเกิดความเห็นขัดแย้งกับผู้ปกครองได้ นอกจากนี้ความคิดเห็นที่ว่าผู้ปกครองพยายามผลักดันให้เด็กทำในสิ่งที่เกินความสามารถของเขาเองก็เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน เพราะครูมักเห็นว่าสิ่งเหล่านี้ ลิดรอนสิทธิในการเป็นเด็กความไม่เข้าใจกันนี้คือ การที่ครูคิดว่าผู้ปกครองผลักดันเด็กมากเกินไป ในขณะที่ผู้ปกครองคิดว่าครูเตรียมการสอนไม่เหมาะสมกับเด็กด้วยประสบการณ์ที่ต่างกันของผู้ปกครองและครูอาจก่อให้เกิดอคติต่อกัน อันเป็นอุปสรรคในการร่วมมือเพื่อสร้างเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของเด็ก ดังนั้นเพื่อเป็นการขจัดอคติต่อกัน

บ้านและโรงเรียนจำเป็นต้องตั้งจุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง และรูปแบบความสำเร็จในการอบรมเลี้ยงดูเด็กในลักษณะที่สอดคล้องกัน ถ้าครูสอนในสิ่งที่เด็กไม่สามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงได้ ผู้ปกครองย่อมเกิดอคติว่าเด็กไปโรงเรียนแต่ไม่ได้ประโยชน์และอาจไม่ยอมให้เด็กไปโรงเรียนอีกต่อไป

เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายเดียวกัน ครูควรจะระลึกเสมอว่าคนไม่ใช่เป็นเจ้าของเด็ก แม้ว่าครูจะมีความรู้เกี่ยวกับเด็กมากกว่าผู้ปกครอง แต่ครูไม่มีสิทธิจะตัดสินใจให้เด็กหลายๆ เรื่อง ผู้ปกครองส่วนใหญ่อยากให้เด็กเข้ามาโรงเรียนและปล่อยให้ครูตัดสินใจในการเรียนของเด็กทุกเรื่อง เพราะผู้ปกครองเชื่อว่าโรงเรียนมีทุกสิ่งพร้อมที่จะให้เด็ก ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่ต้องการเข้ามาก้าวก่ายหน้าที่ของครูต่างๆ ที่ต้องการแสดงความคิดเห็น โดยผู้ปกครองหวังว่าความคิดเห็นของตนและผู้ปกครองคนอื่นๆ จะได้รับพิจารณาสิ่งที่เด็กได้เรียนจากบ้านและจากโรงเรียนย่อมมีส่วนต่างกันบ้างไม่มากก็น้อย ถ้าผู้ปกครองและครูที่ปรึกษา ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายเดียวกันย่อมมีทางเป็นไปได้มากขึ้น แต่ถ้าผู้ปกครองและครูต่างไม่สนใจซึ่งกันและกันก็จะเกิดผลเสียอย่างยิ่งต่อเด็ก

ลักษณะของการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองและครู จะเห็นว่าผู้ปกครองและครูต่างก็มีจุดมุ่งหมายเดียวกันในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน อาจกระทำได้ใน 2 ลักษณะคือ

(1) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองและครูในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษแก่เด็ก

(2) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งเป็นบุคคลอื่นๆ นอกจากครูเพื่อให้เข้าใจลักษณะที่สำคัญของเด็ก ในอันที่จะสร้างและสนับสนุนสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับเด็กผลที่ได้จากการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองและครู เด็กไม่ต้องประสบปัญหาความขัดแย้งระหว่างบ้านกับโรงเรียนเพราะมีการติดต่อประสานสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอระหว่าง ผู้ปกครองและครู เด็กมีชีวิตที่มีความสุขและสมบูรณ์ขึ้นทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

3. บทบาทของพ่อแม่ ผู้ปกครอง

กรมสุขภาพจิต (2544, หน้า 5) ได้กล่าวถึง บทบาทพ่อแม่ ผู้ปกครองในการดูแลรักษาลูกดังนี้

(1) พ่อแม่ต้องเป็นคนที่รักการเรียนรู้ ศึกษาสิ่งแวดล้อมหลายๆ ด้าน เพื่อที่จะสามารถอธิบายและสร้างความเข้าใจให้กับลูกได้ และเป็นแบบอย่างที่ดีของลูกในการปรับตัวและใฝ่รู้ใฝ่เรียน

(2) พ่อแม่ควรมีการเสริมสร้างกำลังใจให้กับลูกแต่ละคน เช่น การพูดให้กำลังใจ มากกว่าการดูต่ำว่ากล่าวเมื่อเด็กทำผิดพลาด หรือพูดทำนองเปรียบเทียบจนเด็กรู้สึกว่าเขาเป็นคนไม่ดี ไม่เก่งไม่มีความสามารถจนหมดกำลังใจ

(3) พ่อแม่ควรมีกิจกรรมร่วมกับลูกไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเล่น การสนทนาหรือการเรียนหรือกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อสร้างสายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ทำให้จิตใจเด็กมีความมั่นคงและเรียนรู้จากพ่อแม่ในชีวิตจริง

(4) พ่อแม่ควรส่งเสริมให้เด็กมีมนุษยสัมพันธ์ และคุณธรรมที่ดี สามารถเป็นมิตรกับผู้อื่น ร่วมมือกับผู้อื่นได้ มีความสามารถในการประนีประนอม ขณะเดียวกันก็มีความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่และรู้จักการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว

(5) ร่วมมือกับทางโรงเรียนรู้ถึงปัญหาของลูกตั้งแต่เนิ่นๆ เพื่อที่จะแก้ไขปัญหานั้นที่ซ่อนเร้นอยู่จะได้เข้าใจและช่วยแก้ไขตั้งแต่แรกๆ

กรมสุขภาพจิต (2544, หน้า 5) ได้กล่าวถึงบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองต่อโรงเรียน ดังนี้

- (1) ร่วมมือกับโรงเรียนในการช่วยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก
- (2) ร่วมปรึกษาหารือกับโรงเรียนในกรณีเด็กมีปัญหา
- (3) ให้ความร่วมมือกับโรงเรียน เมื่อครูไปเยี่ยมบ้านเพื่อสร้างความสนิทสนมให้มาก

ยิ่งขึ้น

(4) ให้ความร่วมมือกับโรงเรียน ในการตอบแบบสอบถาม เพื่อจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กในการพิจารณาสติปัญญา ความสนใจและความถนัดของเด็ก

(5) ร่วมมือกับทางโรงเรียนในการตัดสินใจเลือกวิชาเรียนของเด็ก

(6) ร่วมมือกับโรงเรียนในการสังเกตดูการพัฒนาการของเด็ก และส่งเสริมการพัฒนาการของเด็กจนถึงขีดสูงสุด

กรมสุขภาพจิต (2544, หน้า 6) ได้กล่าวถึงบทบาทของพ่อแม่ผู้ปกครองในหน้าที่อื่น ๆ ดังนี้

(1) ในฐานะที่เป็นครูของลูกหลาน โดยปกติแล้ว พ่อแม่ ผู้ปกครองคือครูคนแรก ของลูกด้วยการเริ่มจากการอบรมเลี้ยงดูและการเป็นตัวแทน การปลูกฝังค่านิยมและเจตคติต่างๆ การสั่งสอนอบรมนี้เริ่มตั้งแต่เด็กยังไม่เข้าโรงเรียนจนกระทั่งเข้าโรงเรียน มีความก้าวหน้าทางการศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างมากมาย ผู้ปกครองสามารถเลือกใช้ความรู้ต่างๆ เช่น หนังสือคู่มือกิจกรรมต่างๆ สำหรับเด็ก รวมทั้งการศึกษานอกระบบต่างๆ มาจัดสอนให้เด็กเพื่อที่จะช่วยเด็กมีความพร้อมที่จะก้าวไปสู่การเรียนอย่างมีระบบต่อไป การช่วยสอนนี้ผู้ปกครองสามารถเป็นครูให้กับเด็กได้ทุก

ระดับการศึกษา การที่ผู้ปกครองรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนรวมทั้งการให้ความช่วยเหลือทางการศึกษาจะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จในการศึกษาเล่าเรียนเป็นอย่างยิ่งด้วย

(2) ในฐานะผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านผู้ปกครองบางคนมีความรู้ความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน เช่น สถาปนิก นักธุรกิจ วิศวกร ฯลฯ ซึ่งโรงเรียนอาจเชิญมาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ครูและนักเรียนในโรงเรียนรวมทั้งผู้ปกครองคนอื่น ซึ่งนอกจากเป็นการเพิ่มพูนความรู้แก่เด็กโดยตรงแล้วยังจะเป็นการเผยแพร่ความรู้ และเป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครอง และครู และระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเอง

(3) ในฐานะอาสาสมัครของโรงเรียน ซึ่งอาจจะเป็นผู้ปกครองที่ไม่ได้ทำงาน ซึ่งโรงเรียนขอความร่วมมือให้มาช่วยกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เช่น การบริหารห้องสมุด กิจกรรมนันทนาการต่างๆ

(4) ในฐานะผู้กำหนดวัตถุประสงค์ ในบางครั้งผู้ปกครองจะเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ต่างๆ ของโรงเรียน การดำเนินการ โดยเฉพาะ โรงเรียนในชุมชนนั้น จะมีการบริหารงานโดยเฉพาะ โรงเรียนมีคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยบุคลากรในโรงเรียน ผู้นำในท้องถิ่นและตัวแทนผู้ปกครอง ซึ่งคณะกรรมการเหล่านี้เป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ทางการศึกษาจะส่งผลต่อเด็กโดยตรง นอกจากผู้ปกครองจะมีบทบาทหน้าที่ต่างๆ แล้วนั้น ผู้ปกครองยังเป็นผู้ช่วยที่ดีของชั้นเรียน เป็นแหล่งทรัพยากรและเป็นแหล่งช่วยเหลือสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ แก่โรงเรียน จึงกล่าวได้ว่า พลังของผู้ปกครองเป็นแรงผลักดันให้การศึกษาลุล่วงไปด้วยดี

บทบาทและหน้าที่ผู้ปกครอง ผู้ปกครองเป็นคนที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด ตั้งแต่เกิดเปรียบเสมือนเป็นครูคนแรก ต่อมาเมื่อเข้าโรงเรียนก็จะมีผู้มาแนะนำและให้ความรู้แก่เด็กเพิ่มขึ้นนั้นก็คือครู จะเป็นผู้เพิ่มเติมความรู้ให้แก่เด็ก ดังนั้นเมื่อเด็กได้รับความเพิ่มมาและมีข้อสงสัยก็จะมาสอบถามทางผู้ปกครองดังนั้นผู้ปกครองก็ควรจะมีการเรียนรู้และหาความรู้เพิ่มเพื่อสามารถที่จะนำความรู้นั้นมาสอนเด็กได้ เป็นการทำกิจกรรมร่วมกับนักเรียนไปด้วยทำให้เด็กรู้สึกที่ผู้ปกครองคอยช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้กับเด็ก เมื่อเด็กมีปัญหาควรร่วมมือกับโรงเรียนแก้ไข ปัญหาต่างๆ หรือร่วมกับทางโรงเรียนทำกิจกรรมต่างๆ ด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับระเบียบวินัย

1. ความหมายของระเบียบวินัย

คำว่า “วินัย” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Discipline” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525, หน้า 744) หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ อันได้แก่ การปฏิบัติตนตามระเบียบข้อบังคับที่ได้บัญญัติไว้แล้ว

กรมวิชาการ (2542, หน้า 21) ให้ความหมายของวินัยไว้ว่า หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ข้อตกลงที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิต ร่วมกันเพื่อให้อยู่อย่างราบรื่น มีความสุข ความสำเร็จ โดยอาศัยการฝึกให้รู้จักปฏิบัติตน รู้จักควบคุมตนเอง

โชติ บุญนิชีวนิช (2541, หน้า 18) กล่าวว่า วินัย เป็นระเบียบข้อบังคับที่วางไว้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติให้บุคคลใช้ควบคุมความประพฤติของตน ในการปฏิบัติตามแบบแผนข้อบังคับ เพื่อฝึกให้บุคคลอยู่ในความถูกต้อง มีเหตุผล ที่จะทำใหบุคคลเป็นคนดี เพื่อความสงบสุขในชีวิตตน

วสัน ปูนผล (2542, หน้า 7) ได้กล่าวว่า วินัย หมายถึง ระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ หรือข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมความประพฤติของบุคคลในสังคม เพื่อให้บุคคลนั้นสามารถควบคุมตนเอง ทั้งทางด้านอารมณ์ พฤติกรรม และผลของการกระทำ ซึ่งจะมีผลต่อตนเองและสังคม

สรุปความหมายของระเบียบวินัย หมายถึง ความประพฤติของนักเรียน โดยนักเรียน ปฏิบัติตามคำสั่งหรือระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน นอกจากนี้ยังรวมถึงการให้นักเรียนรู้จักควบคุมตนเอง เห็นพ้องกับข้อบังคับที่กำหนดไว้ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยที่จะนำมาซึ่งความเสมอภาค และเกิดความสันติสุขแก่สมาชิกในโรงเรียน เกี่ยวกับเรื่องวินัย คุณธรรมและจริยธรรม

2. ความสำคัญของระเบียบวินัย

ระเบียบวินัย เป็นข้อปฏิบัติที่ใช้ควบคุมความประพฤติของคน เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม ดังนั้น ระเบียบวินัยจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ มีผู้เสนอความสำคัญของระเบียบวินัยไว้หลายท่าน ดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2539, หน้า 239) กล่าวว่า การมีระเบียบวินัยเป็นการช่วยเตรียมตัวนักเรียนสำหรับการดำเนินชีวิตในอนาคตจะได้ใช้สิทธิเสรีภาพ และความรับผิดชอบอย่างถูกต้อง ช่วยสร้างและรักษาไว้ซึ่งสภาพการณ์อันจำเป็นต่อความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียน หากขาดระเบียบวินัย การดำเนินงานของโรงเรียนจะเต็มไปด้วยอุปสรรค

เชาว์ มณีวงศ์ (2525, หน้า 12) กล่าวว่า เป็นการช่วยให้นักเรียนควบคุมดูแลตนเอง และสังคมส่วนรวมได้ด้วยความสงบสุข เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในการเล่าเรียน การทำงาน ช่วยนำ

คนไปสู่การทำความดี ความเจริญ เว้นข้อห้าม ทำตามคำสั่งบางประการ เพิ่มพลังในการทำงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ลดความขัดแย้ง เกิดความสามัคคี ดำรงตนอยู่ในสังคมและทำกิจกรรมในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

สรุปความสำคัญของระเบียบวินัยได้ว่า ระเบียบวินัยช่วยเสริมสร้างให้ผู้ปฏิบัติตาม เกิดความรู้สึกสำนึกและความเคยชินที่จะประพฤติปฏิบัติตนไปในทางที่ดีงาม เป็นมาตรฐานระหว่างความประพฤติของกลุ่มบุคคล

3. ปัญหาเกี่ยวกับการรักษาระเบียบวินัยในโรงเรียน

การรักษาระเบียบวินัยในโรงเรียนนั้น เป็นสิ่งที่ทุกคนที่มีความเกี่ยวข้องพึงตระหนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหาร โรงเรียนต้องค้นหาสาเหตุแห่งปัญหาให้ได้ว่า ปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลให้นักเรียนไม่มีระเบียบวินัยนั้นมีสาเหตุจากอะไร เพราะเมื่อทราบสาเหตุแห่งปัญหาดังกล่าวแล้ว ก็จะได้หาวิธีการแก้ไขปัญหานั้นได้ถูกต้องต่อไป

มาลี จุฑา (2542, หน้า 54) ได้กล่าวว่า พฤติกรรมทุกอย่างย่อมมีสาเหตุ การที่นักเรียนประพฤติผิดวินัยนั้น อาจจะมีสาเหตุจากสิ่งต่อไปนี้ คือ

(1) สภาพเกี่ยวกับตัวนักเรียน นักเรียนอาจมีปัญหาในด้านต่อไปนี้

(1.1) สภาพร่างกาย เช่น สุขภาพไม่ดีก็นั่งหลับในห้องเรียน หิวบ่อยจึงชอบรับประทานขนมในห้องเรียน อารมณ์หงุดหงิดบ่อย

(1.2) สภาพส่วนตัว อาจทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เช่น เตะฟุตบอลไปโดนกระจกแตก ชอบทำอะไรตามใจตนเอง โวยวายในขณะที่เรียนหนังสือ ต้องการแสดงพฤติกรรมเด่นและดั่ง แต่งกายผิดระเบียบ ชอบเลียนแบบความประพฤติที่ไม่ดีของผู้อื่น พุดจาไม่สุภาพ

(1.3) สภาพทางจิต เช่น เป็นนักเรียนที่อยู่ในครอบครัวหย่าร้าง หรือทะเลาะกันเป็นประจำ ทำให้นักเรียนสุขภาพจิตเสีย จึงชอบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวอยู่เสมอ

(2) สภาพแวดล้อม นักเรียนอาจมีปัญหาสืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อม ได้แก่

(2.1) สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนไม่ดี เช่น โรงเรียนไม่น่าอยู่ แออัดเกินไป อากาศไม่ดี มีสิ่งสกปรกครบถ้วนต่างๆ ทั้งเสียงและกลิ่น

(2.2) เพื่อนๆ ไม่ดี เช่น นักเรียนถูกเพื่อนๆ รังแก

(2.3) สิ่งแวดล้อมนอกโรงเรียน เช่น สภาพการจราจรติดขัด ทำให้นักเรียน

มาสาย

(3) ครูเป็นตัวละครสำคัญที่ทำให้ให้นักเรียนเกิดปัญหาทางวินัย ได้แก่

(3.1) ครูมีบุคลิกภาพที่ไม่ดี พุดจา วางตัว และแต่งกายไม่เหมาะสม

(3.2) ครูไม่เตรียมการสอน เข้าห้องเรียนแล้วเริ่มต้นด้วยการดูค่านักเรียน

(3.3) ครูขาดความชำนาญในการสอน สอนตะกุกตะกัก ทำให้เป็นที่น่าเบื่อหน่าย นักเรียนไม่สนใจ

(3.4) ครูไม่ยุติธรรม และมีอคติต่อนักเรียน ทำให้นักเรียนเสื่อมศรัทธาในตัวครู

(3.5) ครูขาดเทคนิควิธีในการสอนที่ดี เช่น สอนไม่รู้เรื่อง

(3.6) ครูขาดเทคนิควิธีในการอบรมนักเรียน เช่น ครอบบรมนักเรียนไม่เป็นการขาดวินัยของนักเรียน จากการศึกษาค้นคว้าและวิจัยของ เขาว์ มณีวงษ์ (ม.ป.ป.) พบสาเหตุที่นักเรียนขาดวินัย ดังต่อไปนี้

(1) ตัวนักเรียนเอง เช่น ร่างกายผิดปกติ ความพิการ สุขภาพอ่อนแอ ขาดความอบอุ่น ขาดความเอาใจใส่ ตลอดจนสติปัญญาไม่ดี เป็นต้น

(2) กลุ่มเพื่อนนักเรียน เช่น เพื่อนฝูงชักชวนกันก่อการวิวาท หรือสร้างบรรยากาศตึงเครียดเกิดขึ้นในโรงเรียน

(3) โรงเรียน เช่น ปัญหาจากครู-อาจารย์ อาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อมไม่ดี กฎระเบียบของโรงเรียน เป็นต้น

(4) ทางบ้านและสิ่งแวดล้อมที่เด็กอาศัยอยู่ เช่น ทางบ้านที่มีภูมิหลังไม่ดี สังคมรอบ ๆ บ้านไม่ดี เป็นต้น

(5) สภาพสังคมโดยส่วนรวมของบ้านเมืองอยู่ในสภาพไม่ดี ก็มีส่วนทำให้นักเรียนพลอยไม่ดี ขาดวินัยไปด้วย

สรุประเบียบวินัยของนักเรียน กฎเกณฑ์ข้อตกลงที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการให้บุคคลประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิตร่วมกันเพื่อให้อยู่อย่างราบรื่น มีความสุข ความสำเร็จ โดยอาศัยการฝึกให้รู้จักปฏิบัติตน รู้จักควบคุมตนเอง มีปัจจัยหลายอย่างส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียน เช่น สภาพเกี่ยวกับตัวนักเรียน, สภาพแวดล้อม, ครู ฯลฯ

4. การดำเนินงานการเสริมสร้างวินัยนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 48) ให้แนวทางในการเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียนไว้ 5 ประการคือ

(1) การทำให้เกิดพฤติกรรมเคยชิน โดยให้บุคคลรู้เห็น และปฏิบัติพฤติกรรมที่ดี เพื่อเป็นพื้นฐานและปฏิบัติต่อเนื่องจนเกิดเป็นพฤติกรรมเคยชินที่ดี

(2) การใช้วัฒนธรรมในสังคม เป็นแนวปฏิบัติผสมผสานกับหลักการ ทำให้นักเรียนพฤติกรรมเคยชิน เช่น การทำความเคารพด้วยการไหว้เมื่อพบผู้ใหญ่ เป็นสิ่งที่เด็กทำได้โดยง่าย

(3) การใช้ชื่อกร่วม เป็นความสัมพันธ์ระหว่างจิตใจ พฤติกรรมและสติปัญญา ซึ่งเป็นหลักการทางการศึกษาและหลักการพัฒนาจริยธรรม คือ มีความเข้าใจในความสำคัญของสิ่งที่จะกระทำ มีความพอใจและยอมรับในสิ่งที่กระทำ ย่อมนำไปสู่ความพร้อมในการกระทำ

(4) การใช้แรงหนุนสภาพจิต เป็นการตั้งความมุ่งมั่นหรืออุดมการณ์และพยายามปฏิบัติตามเป้าหมายที่มุ่งมั่นไว้ ซึ่งอาจทำให้เกิดการเปรียบเทียบ แม้ความภาคภูมิใจในผลการปฏิบัติ หากใช้มากเกินไปจะกลายเป็นการดูถูก ดูหมิ่นผู้อื่น อันเกิดจากการเปรียบเทียบและพึงพาคำลึงใจจากภายนอก

(5) การใช้กฎเกณฑ์บังคับ เป็นวิธีหนึ่งที่ทำให้เกิดวินัยได้ชั่วระยะหนึ่ง เมื่อไม่มีผู้ใดควบคุมวินัยก็จะหายไป จึงเป็นวิธีที่ไม่ถูกต้อง

วนิดา เสวกดรุธทร (2537, หน้า 2) ได้ให้แนวคิดและแนวทางในการสร้างวินัยให้แก่นักเรียนไว้ดังนี้

(1) ผู้ใหญ่สามารถสร้างวินัยให้กับเด็กได้ คือ การทำตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็กประพฤติปฏิบัติตน คอยชี้แนะ ตักเตือน รวมทั้งให้เหตุผลข้อดีข้อเสีย ของการประพฤติปฏิบัติในเรื่องต่าง ๆ ได้

(2) ชั้นเรียนกับการสร้างวินัย ซึ่งในการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียนครูต้องควบคุมเอาจริงกับระเบียบข้อบังคับ ถ้าทำผิดก็ลงโทษและทำอย่างต่อเนื่อง

(3) กิจกรรมโฮมรูม ในโรงเรียนประถมศึกษา ครูประจำชั้นมีความใกล้ชิดเด็กมากจึงเหมาะที่จะช่วยปลูกฝังและสร้างนิสัยให้กับเด็กในหลายโอกาสที่เอื้ออำนวยให้ โดยเฉพาะตอนเช้าหลังการเคารพธงชาติ ซึ่งโรงเรียนส่วนมากมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ การปรับตัว ตลอดจนการฝึกทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและกิจกรรมต่าง ๆ ควรวางโครงการอย่างมีจุดประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน รวมทั้งมีการประเมินผลด้วย

ในการดำเนินการเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียนให้ประสบความสำเร็จนั้น มีแนวทางให้โรงเรียนประถมศึกษาดำเนินการจัดกิจกรรมในขอบเขต ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532, หน้า 55)

(1) จัดรูปแบบการทำงาน ควรมีคณะกรรมการรับผิดชอบ

(2) จัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียน

(3) จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยพยายามสอดแทรกไว้ในทุกกลุ่มประสบการณ์ ทุกเวลาและทุกโอกาส

(4) จัดกิจกรรมเสริมสร้างวินัยไว้ในโครงการต่าง ๆ ที่โรงเรียนดำเนินการอยู่ เช่น โครงการบริการสุขภาพอนามัยนักเรียน โครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน โครงการออมทรัพย์ และโครงการแนะแนว เป็นต้น

(5) จัดให้ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

(6) จัดกิจกรรมตามคู่มือเสริมสร้างวินัยนักเรียนทั่วประเทศ ซึ่งมีกิจกรรมและแนวปฏิบัติกิจกรรมไว้อย่างละเอียดครบถ้วนทั้ง 8 เรื่อง คือความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย การเดินทางไปกลับระหว่างบ้านกับโรงเรียน การเข้าแถวขึ้นรถโดยสารประจำทาง การปฏิบัติตามกฎจราจร การประหยัด นิยมไทย วินัยของชาติ และความสะอาดของสถานศึกษา

5. วิธีเสริมสร้างวินัย

วิธีส่งเสริมสนับสนุน หรือส่งเสริมให้เด็กรู้จักการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง หรือการช่วยสร้างความรับผิดชอบที่ดีให้แก่เด็ก เป็นสิ่งที่จำเป็นมากในการอบรมเด็กในสังคมปัจจุบัน อาจทำได้หลายวิธีด้วยกัน ทั้งที่บ้านและโรงเรียน คือ

1. พ่อแม่จะต้องสร้างสัมพันธ์อันดีกับลูก ไม่ควรจะบังคับขู่เข็ญให้เด็กทำตามกฎบังคับที่วางไว้ หรือปล่อยปละละเลยเด็กจนเกินไป การให้เด็กทำอะไรสักอย่างหนึ่งควรจะให้คำแนะนำ และชี้แจงแต่โดยดี เพื่อจะช่วยให้เด็กเข้าใจสิ่งที่ให้ทำนั้นอย่างแจ่มแจ้ง

2. พ่อแม่จะต้องยอมให้เด็กมีอิสระในการพัฒนาตัวเอง ไม่ควรจะควบคุมเด็กอยู่ตลอดเวลา ควรให้โอกาสแก่เด็กที่จะออกไปเล่นหรือเข้าสังคมกับเพื่อน ๆ บ้าง เพื่อเขาจะได้รู้จักอยู่ร่วมกับเด็กคนอื่น ๆ รู้จักการเป็นผู้ให้และผู้รับทั้งยังเป็นการส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็นตามธรรมชาติของเด็กด้วย

3. จงพยายามศึกษาเด็กว่า มีความสามารถทำอะไรได้บ้าง และพยายามส่งเสริมให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ที่เขาสามารถทำได้ ไม่ควรมอบความรับผิดชอบให้แก่เด็กจนเกินกำลังของเด็ก

4. ช่วย让孩子เรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่ควรกระทำ

5. ต้องรู้จักอธิบายคำถามต่างๆ ที่เด็กสนใจ และมีความเต็มใจที่จะอภิปรายปัญหาหรือรับฟังเหตุผลต่าง ๆ ของเด็ก และนำสิ่งต่างๆ เหล่านี้มาพิจารณาอีกครั้ง

6. จงมีความนับถือในตัวเด็ก อย่าบังคับเขาจนเกินไปควรปล่อยให้เด็กเป็นตัวของตัวเองบ้าง

7. ควรยกย่องหรือให้คำชมเชยเด็กในโอกาสอันควร เพื่อเป็นการส่งเสริมกำลังใจ และแสดงความพอใจต่อการกระทำของเด็ก

8. จงเป็นคนมีเหตุผล และสามารถอธิบายเหตุผลต่าง ๆ ให้เด็กเกิดความเข้าใจ ก่อนที่จะให้เด็กเชื่อฟังและกระทำตาม

9. จงเป็นคนคงเส้นคงวา อย่าแสดงอาการวันนี้ดีพรุ่งนี้ร้าย หรือวันนี้สั่งให้ทำอย่างนี้แต่พรุ่งนี้ให้ทำอีกอย่างหนึ่ง

10. อย่าทำการลงโทษเด็กเมื่อเวลาโกรธ

11. ควรยกบุคคลที่มีระเบียบวินัยดีมาให้เด็กดูเป็นตัวอย่าง

12. การให้กฎเกณฑ์ต่าง ๆ จะต้องให้ในเวลาที่เหมาะสม

13. การทำโทษเด็กเมื่อทำผิด ควรจะเป็นการสั่งสอนไม่ควรทำอย่างดุร้ายรุนแรง

14. ไม่ควรทำการทารุณต่าง ๆ หรือทำเป็นเวลานาน การทำโทษควรจะทำอย่างคงเส้นคงวา และทันทีทันใดเพื่อเด็กจะได้รู้ว่าทำไมเขาจึงถูกลงโทษ

15. ควรจะเข้าใจว่า ไม่มีใครในโลกนี้ที่จะสามารถทำทุกสิ่งทุกอย่างได้ตามที่ตั้งขึ้น แต่ควรจะสอนให้รู้จักปรับตัวให้เข้ากับกฎเกณฑ์และการใช้อำนาจ เพื่อดำรงไว้ซึ่งสุขภาพอันสมบูรณ์ พ่อแม่ผู้ใหญ่หรือครู มีหน้าที่รับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดูและสั่งสอนเด็ก ควรจะพยายามหาทางส่งเสริมให้เด็กรู้จักควบคุมตนเอง รู้จักตัดสินใจด้วยตนเองอย่างดีที่สุด ต้องไม่ลืมว่าระเบียบวินัยเป็นส่วนช่วยเด็ก ให้เรียนรู้ในสิ่งที่จะทำให้ชีวิตเขาสมบูรณ์ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม เด็กจะสะสมระเบียบวินัยและอุดมคติทีละน้อย ๆ จนเข้าใจความหมายได้ด้วยพลังความคิดที่เจริญงอกงามขึ้น อันจะทำให้เขาเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสามารถและช่วยตัวเองได้ในที่สุด

ปัจจัยแวดล้อมทางสังคม หมายถึง สถานการณ์ เงื่อนไขของบุคคล หรือกิจกรรมต่างๆ ในสังคมที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ความรู้สึกนึกคิดและค่านิยมที่ส่งเสริมไปสู่การกระทำหรือการปฏิบัติในสิ่งที่มีผลต่อสุขภาพของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ปัจจัยแวดล้อมทางสังคมที่เอื้อต่อการปฏิบัติในสิ่งที่มีผลต่อสุขภาพของนักเรียน มีดังนี้

1. ครูและผู้ปกครองร่วมมือกันดูแลเอาใจใส่ และควบคุมให้นักเรียนมีการปฏิบัติอย่างจริงจังจนเป็นนิสัย เช่น ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังขับถ่าย แปรงฟันหลังกินอาหาร แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าที่สะอาด ตัดเล็บมือเล็บเท้าให้สั้น นอกจากนั้นจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนตามสุขบัญญัติแห่งชาติ สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมด้านสุขภาพต่างๆ

2. กำหนดกฎระเบียบ พร้อมควบคุม ตรวจสอบ ให้มีการจำหน่ายแต่อาหาร ขนมหอม และผลไม้ถูกต้องตามหลักโภชนาการของโรงเรียน ผู้ปรุงอาหาร ผู้จำหน่ายอาหาร อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์มาตรฐานสุขาภิบาลอาหาร ครู และผู้ปกครองร่วมมือกันดูแลเอาใจใส่ และควบคุมให้นักเรียนซื้อและบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ถูกหลักโภชนาการ ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมรณรงค์และจัดตั้งชมรมกลุ่มคุ้มครองผู้บริโภคต่าง ๆ

3. กำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียน ให้ผู้บริหารโรงเรียน ครูและเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในการป้องกันสารเสพติด

4. โรงเรียนสนับสนุนให้มีกิจกรรมร่วมกันระหว่างนักเรียนครู และผู้ปกครอง สนับสนุนให้ผู้ปกครองและโรงเรียนร่วมกันจัดกิจกรรมทางสังคม

5. ครูผู้รับผิดชอบด้านความปลอดภัยในโรงเรียน ควบคุม ตรวจสอบ ดูแล ซ่อมแซมอาคาร สถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่ปลอดภัยเสมอ และมีจำนวนเพียงพอ สนับสนุนให้มีอาสาสมัครความปลอดภัย และป้องกันอุบัติเหตุในโรงเรียน รณรงค์ให้มีการสวม หมวกกันน็อก ขณะขับขี่ หรือซ้อนรถจักรยานยนต์ และคาดเข็มขัดนิรภัย ส่วนผู้ปกครองมีส่วน สำคัญที่จะสนับสนุนดูแลเอาใจใส่ให้ความรู้ คำแนะนำ การป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ ร่วมด้วย

6. สนับสนุนให้มีการแข่งขันกีฬาในโรงเรียน และระหว่างโรงเรียน ประสาน ให้มีการตรวจสุขภาพโดยเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายร่วมกัน ระหว่างนักเรียน ครูและผู้ปกครอง สนับสนุนให้มีการจัดกลุ่มหรือชมรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ในโรงเรียน ครูและผู้ปกครองมีส่วนสนับสนุนและจัดกิจกรรมให้เด็กออกกำลังกายอย่างเหมาะสม และปลอดภัย เพื่อส่งเสริมให้มีสุขภาพที่ดี

7. ครูและผู้ปกครองร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีบทบาทในการ อนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน บ้าน และชุมชน

จากการศึกษาแนวคิดปัจจัยแวดล้อมทางสังคม จะเห็นได้ว่า บุคคลที่มีความสำคัญที่ จะช่วยสนับสนุนในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ทางด้านสุขภาพได้ดีก็คือ ครูและผู้ปกครอง

6. บทบาทของผู้ปกครองในการฝึกระเบียบวินัย

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2542, หน้า 33) ได้กล่าวถึง การฝึกระเบียบวินัยเป็นสิ่งสำคัญ กล่าวคือ การอบรมระเบียบวินัยเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตของเด็ก พ่อแม่จำเป็นจะต้องสอนให้เด็กรู้ว่า อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ และขอบเขตของพฤติกรรมนั้นมีอยู่แค่ไหน ลูกจำเป็นจะต้องรู้จัก กฎเกณฑ์ระเบียบวินัย และพ่อแม่ก็จำเป็นจะต้องบอกให้ลูกรู้ว่าพ่อแม่ยึดถือคุณค่าและหลักการ อะไรบ้าง

การฝึกวินัย คือ การสอนเด็กให้รู้จักควบคุมพฤติกรรมของตนเอง เมื่อเด็กยังเล็ก ผู้ใหญ่โดยเฉพาะพ่อแม่จะต้องเป็นผู้ช่วยเด็กควบคุมพฤติกรรมของเขา และด้วยการอบรมอย่าง เสมอต้นเสมอปลายตั้งแต่เล็ก เมื่อโตขึ้นเด็กจะควบคุมตนเองได้ในที่สุด และนั่นคือ เป้าหมายสูงสุด ของการฝึกวินัย คือ การที่บุคคลจะดำรงตนอยู่ในความถูกต้อง จะรู้ด้วยตนเองว่าสิ่งใดควรทำและ สิ่งใดไม่ควรทำ มีความสามารถที่จะบังคับตนเอง และควบคุมตนเองได้ดี โดยไม่ต้องมีผู้อื่นหรือ กฎเกณฑ์อื่นๆ มาคอยควบคุม

เด็กควรมีระเบียบวินัยในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) วินัยในความประพฤติทั่วไป เช่น

- (1.1) เก็บข้าวของเป็นที่เป็นทาง
- (1.2) ตรงต่อเวลา
- (1.3) ปฏิบัติตามกฎระเบียบและคำสั่ง
- (1.4) รู้จักกาลเทศะ รู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร
- (1.5) ประพฤติตนเหมาะสมกับวัย

(2) วินัยในกิจวัตรประจำวัน เช่น

- (2.1) มีระเบียบในตนเอง เช่น รักษาร่างกายได้สะอาดสะอ้าน แต่งตัว

เรียบร้อย เก็บข้าวของของตนให้เป็นที่ ทำกิจวัตรของตนตามกำหนดเวลา

- (2.2) ดูแลช่วยเหลือตนเองได้ตามวัย

(3) วินัยในการเรียน เช่น รับผิดชอบในการเรียนหรือกิจกรรมอื่น ๆ อย่างเหมาะสม ทำการบ้าน หรือทบทวนบทเรียนเองโดยไม่ต้องสั่ง

(4) วินัยในการทำงาน เช่น

- (4.1) มีความรับผิดชอบ เมื่อได้รับมอบหมายให้ทำสิ่งใดก็ทำงานเสร็จ และ

ทำอย่างเต็มความสามารถ

- (4.2) รักษาคำพูด คำสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่น

(5) วินัยในการควบคุมตนเอง เช่น

- (5.1) ควบคุมอารมณ์ได้ดีตามสมควร ไม่โมโหจนเฉียวเมื่อถูกขัดใจ ไม่

โกรธจนควบคุมตนเองไม่ได้

- (5.2) อดทนต่อความลำบากได้ตามวัย

ทั้งหมดนี้เป็นวินัยขั้นพื้นฐานที่เด็กควรได้รับการปลูกฝังจากพ่อแม่ การฝึกระเบียบวินัยต้องเริ่มตั้งแต่เด็กยังเล็กหากไปฝึกเมื่อโตแล้ว เช่น เมื่อเข้าวัยรุ่นหรือเมื่อเป็นผู้ใหญ่และก็จะกระทำการฝึกได้ยาก และผลที่ได้ก็จะไม่ดีเท่าไรเข้าทำนอง “ไม่อ่อนค้ำง่าย ไม่แก่ค้ำยาก” ทั้งนี้เพราะวัยเด็กเป็นวัยที่นิสัยและบุคลิกภาพกำลังอยู่ในระยะเริ่มต้นก่อตัว ความคิด อารมณ์ และการกระทำในรูปแบบต่าง ๆ ยังไม่ชัดเจนหรือฝังแน่นเข้าไปในตัวเด็ก คุณยังสามารถดึงเอาสิ่งที่ไม่ดีออกไปจากตัวเขา และบรรจุสิ่งที่ดี ๆ เข้าไว้แทน

7. บทบาทของผู้บริหารและครูในการเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียนในโรงเรียน

ระเบียบวินัยนักเรียนในโรงเรียนเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียน หากโรงเรียนไม่กำหนดวินัยของนักเรียนไว้ให้ชัดเจนแล้ว ก็จะเป็นการยากที่จะควบคุมให้นักเรียนอยู่ในวินัยได้ ผู้บริหาร โรงเรียนจึงควรศึกษาหาวิธีการที่ดีเพื่อทำให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่กำหนดขึ้น ผู้บริหาร โรงเรียนมีหน้าที่ปกป้อง คุ้มครอง ดูแล รักษา รวมทั้งให้การอบรมศีลธรรม

จรรยาบรรณที่อันดีงามแก่นักเรียน และให้นักเรียนสามารถปกครองดูแลตนเองได้อีกด้วย (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2525, หน้า 42)

ผู้บริหารโรงเรียนและครู อาจารย์จะต้องช่วยกันกำหนดระเบียบวินัยของนักเรียนให้ถูกต้อง ชัดเจนและปฏิบัติได้ โดยให้สอดคล้องกับปรัชญา กฎข้อบังคับของโรงเรียน ไม่ขัดต่อกฎของกระทรวงและให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องส่งเสริม สนับสนุนให้ครูปฏิบัติหน้าที่ควบคุม ติดตาม ดูแลและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ปรับปรุงระเบียบวินัยให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องส่งเสริมให้ครูสามัคคีกลมเกลียวกัน และมีกำลังใจในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับวินัย ชื่อเสียงของโรงเรียน มีการจัดบริการและกิจกรรมนักเรียนให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของนักเรียน ต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางชุมชน เพื่อขอความร่วมมือจากชุมชนให้สอดคล้องดูแลการรักษาระเบียบวินัยของนักเรียน (พนัส หันนาคินทร์, 2529, หน้า 28) ส่วน กิตติมา ปริดีติลล (2532, หน้า 121) กล่าวว่า เพื่อให้การรักษาวินัยของโรงเรียนเป็นไปด้วยดี ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดการประชุมครู เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับระเบียบวินัยของโรงเรียนให้เกิดความเข้าใจตรงกันและร่วมมือกันดูแลรักษาวินัย ส่วนการแก้ไขความผิดเกี่ยวกับวินัยโดยการลงโทษ ควรให้มีคณะกรรมการร่วมรับรู้และพิจารณาตัดสินด้วยความยุติธรรม และรอบคอบที่สุด ซึ่งดีกว่าการตัดสินใจโดยคน ๆ เดียว ให้มีการบันทึกประวัติความผิดไว้ทุกครั้ง และหากจำเป็นต้องลงโทษควรมุ่งสร้างสรรค์ ไม่ใช่ทำให้นักเรียนเสียหาย และการลงโทษควรมุ่งแก้ไขพฤติกรรมมากกว่าการแก้แค้นนักเรียนที่ทำผิด ส่วน สิปปนนท์ เกตุทัต (2518, หน้า 32) กล่าวว่า ควรกระตุ้นนักเรียนให้เกิดความริเริ่มแทน ครูแสดงบทบาทเป็นผู้แสดงนำ เปิดโอกาสให้ใช้ความคิดอิสระอย่างมีเหตุผล ให้ทำงานเป็นกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพกฎของสังคม รู้แพ้รู้ชนะ และให้ความรักและเอาใจใส่นักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน เป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีวินัยในตนเอง

ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรส่งเสริมสนับสนุนและปลูกฝังความมีวินัยของนักเรียนโดยผ่านครูผู้ฝึกสอนและโดยตรงกับนักเรียน โดยการควบคุม ติดตาม และดูแลให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบวินัยของโรงเรียน โดยการกำหนดระเบียบวินัย มีการชี้แจงให้เข้าใจตรงกัน มีคณะกรรมการเกี่ยวกับระเบียบวินัย กระตุ้นให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างมีเหตุผล เคารพกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน มีการประเมินเพื่อปรับปรุงเกี่ยวกับระเบียบวินัยของโรงเรียน

8. การปฏิบัติงานโครงการเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา

การเสริมสร้างระเบียบวินัยเป็นการให้นักเรียนปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ตกลงกันไว้ และการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ทำให้นักเรียนเป็นคนที่มึระเบียบวินัยในตนเอง ชีวิตที่มึระเบียบวินัย

ก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อตนเองและหมู่คณะ การเป็นคนรู้จักกฎระเบียบที่สังคมวางไว้ ทำให้สามารถปฏิบัติตนอยู่ในสังคมนั้นได้อย่างมีความสุข และประเทศใดที่ประชาชนมีระเบียบวินัย ประเทศนั้นย่อมเจริญรุ่งเรือง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532 ก, หน้า 28)

ดังนั้น โครงการเสริมสร้างระเบียบวินัยในโรงเรียนประถมศึกษา จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนในระดับประถมศึกษา มีระเบียบวินัย แสดงออกถึงความมีระเบียบวินัย ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยหวังว่าจะมีส่วนช่วยให้ประชาชนและชุมชนเกิดความมีระเบียบวินัยตามไปด้วย เพื่อสงบสุขและเจริญรุ่งเรืองของประเทศ

9. องค์ประกอบในการเสริมสร้างระเบียบวินัย

การดำเนินงานตามโครงการเสริมสร้างระเบียบวินัยนั้น สถานศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนประถมศึกษา และโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ จะต้องปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมีกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานรับผิดชอบอยู่ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532 ข, หน้า 59)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดองค์ประกอบในการเสริมสร้างระเบียบวินัยในโรงเรียนประถมศึกษา โดยการจัดสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาให้มีส่วนในการเสริมสร้างความคิด จิตใจมีคุณธรรมที่พึงประสงค์ นอกจากครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็กแล้ว โรงเรียนต้องจัดบรรยากาศทางด้านอาคารสถานที่ให้ร่มรื่น สดชื่นมีชีวิตชีวา มีความสะอาด ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนมีจิตใจแจ่มใส รักความสะอาด รักความสวยงาม และมีระเบียบวินัย และในการจัดกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532 ข, หน้า 49) ได้มุ่งเน้นการพัฒนาชีวิตประชาชนให้มีความสุข อยู่ดีกินดี รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการปรับตัวในสังคม มีความขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัดและมีวินัย อันเป็นพื้นฐานสำคัญ ดังนั้นจะต้องสอดแทรกการเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจริยศึกษา ได้แก่ การปฏิบัติตนเป็นคนตรงต่อเวลา มีความขยันหมั่นเพียร มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายให้เสร็จตามเวลา การทำงานและการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนโดยไม่ครุคยควบคุม มารยาทการอยู่ร่วมกัน การปฏิบัติตามระเบียบวินัย ข้อตกลง หรือข้อบังคับของโรงเรียน การฝึกสำรวจตนเองเกี่ยวกับความสะอาดเรียบร้อยของเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย และฝึกการรักษาความสัตย์

ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยช่วยให้นักเรียนมีระเบียบวินัย เคารพกฎระเบียบ โรงเรียนสะอาดเรียบร้อย ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนมีความสัมพันธ์กันดี กิจกรรมที่จัด ได้แก่ การจัดการด้วยระบบ

คณะกรรมการหรือคณะทำงานให้นักเรียนมีบทบาท ส่งเสริมเสรีภาพตามขอบเขต มีความเสมอภาคกันกระตุ้นให้นักเรียนคิด ได้ต่อบด้วยเหตุผลมากกว่าการบังคับ กระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ครูและนักเรียนร่วมกันกำหนดกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับนักเรียนปกครองตนเอง ร่วมกันรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยครูเป็นที่ปรึกษาและอำนวยความสะดวกแก่นักเรียน ส่วนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อสุขอนามัยของนักเรียน กิจกรรมที่เสริมสร้างระเบียบวินัยได้แก่ การรักษาความสะอาดในห้องเรียน อาคารเรียน บริเวณโรงเรียน และการปลูกไม้ดอก ไม้ประดับ การรักษาอนามัยส่วนบุคคล ความสะอาดของ ผม ฟัน ผิวหนัง เล็บเท้า การฝึกสุขนิสัยในการกิน นอน ขับถ่าย และการพักผ่อนให้เป็นเวลา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532 ก, หน้า 35)

การรักษาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัยด้านความสะอาด

กรมวิชาการ (2542, หน้า 21) ได้กล่าวว่า ความสะอาด มีอยู่ 3 ทาง คือ สะอาดกาย สะอาดวาจา และสะอาดใจ ซึ่งหมายถึง ความดี ความงาม หรือความไม่ทุจริตทางกาย วาจา ใจ และสะอาดภายนอก ได้แก่ ความสะอาดของร่างกาย เครื่องใช้ บ้านเรือน และความเป็นอยู่ ความสะอาดภายใน ได้แก่ ความสะอาดในจิตใจ

การเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียนด้านความสะอาด เป็นการกำหนดแนวปฏิบัติของโรงเรียน โดยที่ทำให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมกำหนด และเผยแพร่ให้เข้าใจแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้ นักเรียน ได้สังเกตเห็นคุณค่าและถือปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นการรักษาและส่งเสริมด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านความสะอาดของร่างกาย

1. การทำความสะอาดปากและฟัน

พนัส หันนาคินทร์ (2539, หน้า 15) กล่าวว่า ในปากเรามีฟันซึ่งใช้เคี้ยวอาหาร หลังจากรับประทานอาหารแล้วมักจะมีเศษอาหารติดอยู่ตามซอกฟัน ถ้าเราปล่อยทิ้งไว้เศษอาหารที่ติดอยู่ตามซอกฟันจะบูดเน่า ทำให้ปากของเรามีกลิ่นเหม็น เป็นสาเหตุให้ฟันผุได้ เราจึงต้องแปรงฟันและบ้วนปากเพื่อให้เศษอาหารที่ติดอยู่ตามซอกฟันหลุดออกมา เราจึงต้องแปรงฟันทุกวันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง คือ หลังจากตื่นนอนตอนเช้าและก่อนเข้านอน เราจึงต้องแปรงฟันทุกครั้งหลังจากรับประทานอาหาร ทำให้ปากสะอาด เหงือกและฟันแข็งแรง

จินตนา สรายุทธพิทักษ์ (2536, หน้า 26) กล่าวถึง เรื่องการแปรงฟันในโรงเรียน เป็นการดำเนินงานในโรงเรียน เพื่อการกระตุ้นและสร้างทัศนคติแก่นักเรียนในการแปรงฟัน จนเกิด

ทันตสุขนิสัย เพราะเป็นที่ยอมรับกันในปัจจุบันแล้วว่า การแปรงฟันเป็นวิธีการทำความสะอาดวิธีหนึ่งที่ได้ผลดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแปรงฟันให้ถูกวิธีทุกครั้งหลังการรับประทานอาหาร จะช่วยกำจัดเศษอาหารที่ตกค้างอยู่ในปาก

ปัจจุบันได้มีหลายโรงเรียนจัดให้มีโครงการแปรงฟันหลังอาหารกลางวัน ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้เด็กนักเรียนมีสุขนิสัยที่ดี และเคยชินในการแปรงฟันที่ถูกวิธียิ่งขึ้น ครูจึงมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นควบคุม ดูแลหรือดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อให้เด็กนักเรียนทั้งหมดได้มีโอกาสแปรงฟันที่โรงเรียนอย่างน้อยวันละครั้ง เป็นกิจวัตรประจำวัน

วิธีการจับแปรงสีฟัน

1. กำค้ำแปรงในอุ้งมือ ด้วยนิ้วทั้งสี่
2. ใช้นิ้วหัวแม่มือกดที่ค้ำแปรงตรงระดับต่ำกว่าคอคอดของแปรงเล็กน้อย เพื่อให้จัดให้แปรงคงที่
3. จับแปรงให้สามารถบิดข้อมือได้สะดวก ให้ขนแปรงปัดขึ้นไปในทิศที่ต้องการ

การแปรงฟันอย่างถูกวิธี

1. แปรงด้านนอกของฟันบน หายขนแปรงขึ้นให้สอดอยู่ระหว่างกระพุ้งแก้ม และตัวแปรงตรงบริเวณคอฟัน และขอบเหงือก ขยับแปรงไปมาเล็กน้อยหลาย ๆ ครั้ง แล้วบิดข้อมือให้ขนแปรงปัดลงผ่านซอกฟันและตัวฟันในบริเวณนั้นตลอดทั่วทุกซี่
2. แปรงด้านในของฟันบน หายขนแปรงบนสอดแปรงเข้าไปในปากด้านเพดาน จรดขนแปรงตรงบริเวณคอฟันและขอบเหงือก ขยับแปรงไปมาเล็กน้อยตามแนวราบหลาย ๆ ครั้ง แล้วบิดข้อมือให้ขนแปรงปัดขึ้นผ่านซอกฟันและตัวฟันในบริเวณนั้นโดยตลอดทำงานทั่วทุกซี่
3. แปรงด้านในของฟันล่าง คว่ำขนแปรงให้สอดอยู่ระหว่างลิ้นกับตัวฟัน จรดขนแปรงบริเวณคอฟันและขอบเหงือก ขยับแปรงไปมาเล็กน้อยตามแนวราบหลาย ๆ ครั้ง แล้วบิดข้อมือให้ขนแปรงปัดขึ้นบน ผ่านซอกฟันและตัวฟันในบริเวณนั้นโดยตลอด ทำงานทั่วทุกซี่
4. แปรงฟันด้านบดเคี้ยวของฟันบน หายแปรงขึ้นให้ขนแปรงสัมผัสกับตัวฟันบดเคี้ยว ออกแรงถูเข้าออกในบริเวณนั้น โดยตลอด
5. แปรงฟันด้านบดเคี้ยวของฟันล่าง คว่ำแปรงลงให้ขนแปรงสัมผัสกับตัวฟันบดเคี้ยว ออกแรงถูเข้าออกในบริเวณนั้น โดยตลอด

การทำความสะอาดหลังแปรงฟันแล้วควรทำความสะอาดลิ้น โดยใช้แปรงสีฟันแปรงจากโคนลิ้นลงมาปลายลิ้นให้สะอาด

ข้อสังเกต

การนำสีย้อมฟันมาใช้ร่วมในการฝึกปฏิบัติแปรงฟันเป็นครั้งคราว จะช่วยเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นตำแหน่งของฟันที่ยังแปรงไม่สะอาด ซึ่งจะติดสีย้อมเห็นชัดและเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจในการที่จะแปรงฟันของตนให้สะอาดได้

เทคนิคการสอนแปรงฟันนั้น ถ้าครูผู้ฝึกได้ช่วยจับมือนักเรียนขณะฝึกปฏิบัติ จะช่วยให้ นักเรียนสามารถเข้าใจถึงตำแหน่งของการวางแปรง การใช้แรงในการแปรง การขยับแปรง การบิดข้อมือได้ถูกต้องและรวดเร็วยิ่งขึ้น

ควรแปรงฟันให้ทั่วทั้งปาก ทุกซี่และทุกด้าน

1. แปรงฟันบริเวณหนึ่ง ๆ ไม่น้อยกว่า 5-6 ครั้ง และไม่ควรรอออกแรงมากเกินไป
2. เวลาที่ใช้ในการแปรงฟันประมาณ 2-3 นาที
3. ทุกคนควรมีแปรงเป็นของตนเอง

การอมน้ำยาฟลูออไรด์ในโรงเรียน

ขณะที่ร่างกายกำลังเสริมสร้างฟันและกระดูก การได้รับฟลูออไรด์ปริมาณพอเหมาะ สม่ำเสมอ จะช่วยให้โครงสร้างของฟันแข็งแรงทนทานต่อกรดสูงขึ้น และเมื่อฟันขึ้นมาในช่องปากแล้ว การให้ฟันสัมผัสกับฟลูออไรด์ในปริมาณเหมาะสมเป็นประจำ จะช่วยเสริมเคลือบฟันให้แข็งแรงทนทานการกัดกร่อนจากกรดได้ดีขึ้น

ฟลูออไรด์ในธรรมชาติพบทั้งในดินและน้ำ มากน้อยต่างกันตามสภาพภูมิประเทศ ฟลูออไรด์ในลักษณะหินแร่ เช่น ฟลูออสปาร์ เมื่อถูกน้ำฝนชะจะเปลี่ยนเป็นสารละลาย ฟลูออไรด์ในน้ำสูงและในน้ำทะเลก็พบมีฟลูออไรด์สูงด้วย ในพืชผักต่าง ๆ บางชนิด มีฟลูออไรด์ เช่น ต้นใบชา ใบเมี่ยง ใบกุยช่าย นอกจากนี้ในสัตว์ทะเลก็มีฟลูออไรด์สูง

รูปแบบของการใช้ฟลูออไรด์

1. ยาน้ำฟลูออไรด์
2. ยาเม็ดฟลูออไรด์
3. ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์
4. ยาน้ำฟลูออไรด์อมบ้วนปาก

การให้นักเรียนอมยาฟลูออไรด์ เป็นการดำเนินการส่งเสริม ป้องกันทันตสุขภาพในเด็ก โดยการนำสารฟลูออไรด์ในรูปน้ำบ้วนปาก ซึ่งมีผลในการเสริมสร้างความแข็งแรงแก่เคลือบฟัน ช่วยป้องกันโรคฟันผุ

2. การทำความสะอาดผม

การทำความสะอาดผมสม่ำเสมอ เป็นการเสริมสร้างวินัยด้านความสะอาดด้านร่างกายอีกทางหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีสุขนิสัยที่รักความสะอาด

วินัย พัฒนรัฐ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า เราต้องสระผมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง ด้วยสบู่หรือแชมพูสระผม หมั่นหวีหรือแปรงผมด้วยหวีที่สะอาดทุก ๆ วัน เพื่อให้ฝุ่นละออง ล้างสกปรกออกหมด นอกจากนี้ยังช่วยกระตุ้นให้เลือดมาเลี้ยงหนังศีรษะได้ดี การสระผมให้สะอาดอยู่เสมอ ยังเป็นการช่วยป้องกันเหาอีกด้วย นักเรียนควรตัดผมให้สั้นเพื่อจะได้ทำความสะอาดได้ง่าย

พนัส หันนาคินทร์ (2539, หน้า 26) ได้นำเสนอวิธีการทำความสะอาดผมไว้ดังนี้

- (1) เราควรสระผมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง
- (2) เราควรชโลมผมให้เปียกก่อนสระผม
- (3) ใช้แชมพูสระผมให้ทั่วแล้วล้างออกด้วยน้ำสะอาด
- (4) เช็ดผมให้แห้งด้วยผ้าที่สะอาด
- (5) เราควรหวีผมและแปรงผมบ่อย ๆ ทุกวันเพื่อให้ฝุ่นละออง หรือสิ่งสกปรก

ออกจากผม

รุจิร ภูสาระ, เตือนใจ เกตุษา และสุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์ (2535, หน้า 44) ได้นำวิธีการทำความสะอาดผมสำหรับเด็กไว้ว่า การทำความสะอาดผมแต่ละวัน ผมของเราโดนฝุ่นละอองและสิ่งสกปรก ถ้าปล่อยทิ้งไว้จะทำให้มีกลิ่นเหม็นเกิดรังแค คันศีรษะ อาจเกิดเหาได้ เราจึงควรสระผมอยู่เสมออย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง

3. การทำความสะอาดผิวหนัง

ผิวหนังเป็นอวัยวะที่สำคัญในร่างกายของมนุษย์ การทำความสะอาดผิวหนังช่วยให้ร่างกายปราศจากโรคผิวหนังต่าง ๆ สำหรับเด็กควรทำความสะอาดผิวหนังทุกวัน วันละ 1-2 ครั้ง และควรทำเป็นกิจวัตรประจำวัน ถือเป็น การสร้างเสริมนิสัยที่ดีให้กับเด็ก เป็นการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียนได้เช่นกัน และมีผู้กล่าวถึงความสะอาดของผิวหนังดังต่อไปนี้

สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2539, หน้า 16) กล่าวถึงการทำความสะอาดผิวหนังไว้ว่า ร่างกายของเรามีผิวหนังห่อหุ้มอยู่ทั้งตัว ทำหน้าที่ให้ความอบอุ่นและป้องกันเชื้อโรคผิวหนังได้ เช่น กลากเคลื่อนและสิ่ว เราดูแลผิวหนังให้สะอาดได้ โดยการล้างหน้าและอาบน้ำอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ด้วยสบู่ สบู่จะช่วยล้างเหงื่อและฝุ่นออกจากผิวหนังขณะอาบน้ำควรเช็ดตัวทั้งใบหน้า จมูก ไบหู แขน รักแร้ ซอกขา มือและเท้า หลังอาบน้ำเช็ดตัวให้แห้งด้วยผ้าสะอาด ทาแป้งแล้วจึงสวมเสื้อผ้าที่สะอาด เสื้อผ้าที่สวมใส่ควรนำไปซักให้เรียบร้อย

พนัส หันนาคินทร์ (2539, หน้า 29) กล่าวถึงการทำความสะอาดผิวหนังไว้ว่า ผิวหนังเป็นอวัยวะห่อหุ้มร่างกายที่อยู่ส่วนนอกสุด ผิวหนังจึงสกปรกได้ง่าย จำเป็นต้องดูแลให้ผิวหนังของเราสะอาดอยู่เสมอด้วยการปฏิบัติ ดังนี้

- (1) อาบน้ำอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ด้วยสบู่ หลังจากตื่นนอนตอนเช้าและตอนเย็น
- (2) หลังอาบน้ำเสร็จแล้วควรเช็ดตัวให้แห้งด้วยผ้าที่สะอาด และเปลี่ยนเสื้อผ้าใหม่ที่ซักกรีดไว้สะอาดแล้ว

วินัย พัฒนรัฐ (ม.ป.ป.) ได้เสนอการทำความสะอาดผิวหนังไว้ว่า ผิวหนังเป็นอวัยวะห่อหุ้มร่างกายที่อยู่ภายนอกสุด จึงมีโอกาสสกปรกได้ง่าย เรารักษาความสะอาดผิวหนัง โดยการอาบน้ำอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง คือตอนเช้าและตอนเย็น การอาบน้ำควรฟอกผิวหนังทุกส่วนด้วยสบู่ให้ทั่ว หลังจากนั้นใช้น้ำสะอาดล้างสบู่ออกให้หมดแล้วใช้ผ้าสะอาดเช็ดตัวให้แห้ง แล้วจึงสวมเสื้อผ้าที่สะอาด ผ้าเช็ดตัวที่ใช้แล้วควรตากหรือนำออกฝั่งแดด เราไม่ควรใช้ผ้าเช็ดตัวร่วมกันเพราะอาจทำให้เกิดโรคผิวหนังติดต่อกันได้

4. การทำความสะอาดเล็บ

วินัย พัฒนรัฐ (ม.ป.ป.) ได้เสนอวิธีการทำความสะอาดเล็บว่า เราควรตัดเล็บมือและเล็บเท้าให้สั้นอยู่เสมอ เพราะการไว้เล็บยาวจะทำให้สิ่งสกปรกและเชื้อโรคติดอยู่ตามซอกเล็บ ทุกครั้งที่ล้างมือและล้างเท้าเราควรทำความสะอาดเล็บ และใช้เล็บให้หมดอาจใช้แปรงสีฟันที่ไม่ใช่แล้วขัดเล็บ เพื่อกำจัดสิ่งสกปรกที่ติดอยู่ตามเล็บ นอกจากนี้ไม่ควรกัดเล็บมือ หรืออมนิ้วมือเพราะจะทำให้เล็บเสียและเชื้อโรคเข้าสู่ร่างกายได้

พนัส หันนาคินทร์ (2539, หน้า 31) ได้แนะนำการทำความสะอาดเล็บว่ามีขั้นตอน ดังนี้

- (1) เราควรล้างเล็บและแคะขี้เล็บให้สะอาดทุกครั้งที่ล้างมือ
- (2) เราควรตัดเล็บให้สั้นอยู่เสมอ
- (3) เราไม่กัดเล็บมือหรืออมนิ้วมือเล่น เพราะจะทำให้เชื้อโรคที่ติดตามซอกเล็บเข้าสู่ร่างกายได้
- (4) เราไม่ควรไว้เล็บยาว เพราะจะเป็นที่อยู่อาศัยของเชื้อโรค ขี้เล็บ และความสกปรก

รุจิรี ภู่อาระ และคณะ (2535, หน้า 55) กล่าวถึง การทำความสะอาดเล็บว่า เราจะต้องตัดเล็บมือ เล็บเท้าให้สั้นอยู่เสมอ อย่าปล่อยให้เล็บยาวจะทำให้เป็นที่อยู่ของเชื้อโรคและสิ่งสกปรกต่าง ๆ เราไม่ควรกัดเล็บหรืออมนิ้วเพราะจะทำให้เชื้อโรคเข้าปาก

5. การทำความสะอาดมือ

วินัย พัฒนรัฐ (ม.ป.ป.) สรุปการทำความสะอาดมือไว้ว่า เราใช้มือจับสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ สิ่งสกปรก เชื้อโรคต่างๆ ย่อมติดอยู่ที่มือและเล็บของเราได้ ดังนั้น ภายหลังจากการทำงาน หลังจากถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ และก่อนรับประทานอาหารทุกครั้ง เราต้องล้างมือให้สะอาดด้วยสบู่ แล้วเช็ดมือให้แห้งด้วยผ้าที่สะอาด

6. การทำความสะอาดเท้า

รุจิร ภู่อาระ และคณะ (2535, หน้า 56) กล่าวถึงวิธีการทำความสะอาดเท้าว่า เรามีเท้าไว้เดิน เท้าของเราจะเปื้อนดิน ฝุ่นและสิ่งสกปรกต่าง ๆ เราจึงต้องป้องกันและรักษาเท้าให้สะอาดอยู่เสมอ โดยสวมถุงเท้าและรองเท้าเมื่อออกจากบ้าน และก่อนนอนเราต้องล้างเท้าให้สะอาด

พนัส หันนาคินทร์ (2539, หน้า 34) ได้เสนอวิธีการทำความสะอาดเท้า ดังนี้

- (1) หลังจากที่เราวิ่งมาแล้ว ควรล้างเท้าให้สะอาด
- (2) เราควรใช้สบู่ฟอกเท้าและตามง่ามนิ้วเท้า ให้สะอาดทุกครั้งที่เราอาบน้ำ
- (3) เช็ดเท้าของเราให้แห้งด้วยผ้าสะอาด
- (4) เราควรใช้แป้งโรยเท้าและนิ้วเท้า เพื่อป้องกันโรคที่เกิดกับเท้า
- (5) เราควรเปลี่ยนถุงเท้าทุกวันและซักถุงเท้าให้สะอาดหลังจากใช้แล้ว
- (6) เราควรสวมถุงเท้าทุกครั้งที้ออกจากบ้านเพื่อป้องกันฝุ่นละอองและเชื้อโรค

สมศักดิ์ สันธุระเวช (2539, หน้า 26) ได้กล่าวถึงว่า คนไทยส่วนใหญ่ถอดรองเท้าเดินในบ้าน ทำให้เท้าของเราสัมผัสฝุ่นและเชื้อโรคมามากมาย เราจึงต้องล้างเท้าด้วยสบู่ทุกวัน โดยถูสบู่บริเวณซอกนิ้ว ล้างน้ำสะอาดแล้วเช็ดให้แห้ง ตัดเล็บสั้นเพื่อป้องกันเล็บขบ สวมถุงเท้าและรองเท้าที่สะอาด

วินัย พัฒนรัฐ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การทำความสะอาดเท้า เราต้องล้างเท้าให้สะอาดหลังจากใช้ส้วมและทุกครั้งที้อาบน้ำควรใช้สบู่ฟอกเท้าและง่ามนิ้วเท้าให้สะอาดและเช็ดเท้าให้แห้งด้วยผ้าที่สะอาด ทุกครั้งที้ออกจากบ้านต้องสวมรองเท้า ก่อนเข้านอนเราต้องล้างเท้าและเช็ดเท้าให้แห้งอยู่เสมอ

7. การทำความสะอาดตาและการระวังรักษาตา

วินัย พัฒนรัฐ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า ตาเป็นอวัยวะที่ช่วยให้เรามองเห็นสิ่งต่างๆ รอบตัวเรา และตาของคนเรายังบอกถึงสุขภาพของคนที่เป็นเจ้าของอีกด้วย เช่น คนสุขภาพดีและการพักผ่อนเพียงพอจะมีดวงตาที่แจ่มใส ดังนั้นเราต้องระวังรักษาดวงตาของเราให้ดีที่สุด โดยปกติเราไม่นิยมล้างตา แต่ควรล้างตาด้วยน้ำสะอาดและเช็ดด้วยผ้านุ่มๆ ที่สะอาด ไม่ควรอ่านหนังสือที่มี

แสงสว่างไม่เพียงพอ เมื่อฝุ่นเข้าตาอย่าขยี้ตา ควรล้างตาด้วยน้ำสะอาดหรือน้ำยาล้างตา ถ้าหากเป็นโรคที่เกี่ยวกับตา เช่น ตาแดง ต้องรีบบอกคุณพ่อคุณแม่ ให้พาไปหาหมอทันที

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2539, หน้า 24) กล่าวว่า ตาเรามี 2 ตา ตาของบางคนมีสีด้า บางคนมีสีน้ำตาล ดวงตามีหนังตาและขนตา ช่วยป้องกันฝุ่นละอองและสิ่งสกปรก ตาช่วยให้เราสังเกตสี รูปร่าง และขนาดของสิ่งต่าง ๆ ในขณะที่เราทำงาน เล่น ออกกำลังกาย หรือในเวลาพักผ่อนดูโทรทัศน์ ต้องใช้ตาทั้งสิ้น ถ้าตามีอาการผิดปกติไปเราจะไม่สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้สะดวก เราจึงต้องรักษาตาให้ปลอดภัย โดยไม่เล่นจ๊ิมตากัน ไม่มองแสงสว่างจ้ามาก อ่านและเขียนหนังสือในที่ที่มีแสงสว่างเพียงพอ ให้ล้างตาด้วยน้ำสะอาด ระวังไม่ให้ของแข็งหรือของแหลมโดนตา เพราะอาจทำให้ตาบอดมองอะไรไม่เห็น

พนัส หันนาคินทร์ (2539, หน้า 32) ได้เสนอว่า การทำความสะอาดตาและการระวังรักษาตา ควรทำดังนี้

- (1) เราไม่ควรให้สิ่งสกปรกเข้าตา
- (2) ไม่ควรใช้ผ้าเช็ดหน้าร่วมกับผู้อื่น
- (3) เราไม่มองดูสิ่งที่แสงสว่างจ้าเกินไป
- (4) เราไม่ควรอ่านหนังสือในที่ซึ่งมีแสงสว่างน้อย หรืออ่านหนังสือบนรถหรือในเรือที่กำลังแล่น

- (5) ถ้ามีฝุ่นละอองเข้าตาอย่าขยี้ ควรล้างตาด้วยน้ำสะอาดหรือน้ำยาล้างตา
  - (6) ถ้าเราเป็นโรคเกี่ยวกับตา เช่น โรคตาแดง ต้องรีบปรึกษาแพทย์ทันที
- รุจิรั ภูสวาระ และคณะ (2535, หน้า 37) กล่าวว่า ตามีไว้มองสิ่งต่างๆ ถ้าตาบอดเรามองอะไรไม่เห็น เราจึงควรระวังรักษาตา เราต้องหมั่นทำความสะอาดตา โดยใช้น้ำยาล้างตาเมื่อมีสิ่งสกปรกติดอยู่ที่ตา เราต้องระวังไม่ให้ผงเข้าตา ไม่ควรมองดวงอาทิตย์และของสีขาวที่อยู่กลางแจ้งแดดจ้า เราไม่ควรขยี้ตา ถ้ามีผงเข้าตาควรลืมตาในน้ำหรือใช้น้ำยาล้างตา

8. การทำความสะอาดจมูกและระวังรักษาจมูก

สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์ (2539, หน้า 26) กล่าวถึงจมูกว่า จมูกของเราใช้ดมกลิ่นและหายใจ ในช่วงที่เราเป็นหวัด จะรับประทานอาหารไม่อร่อย หายใจไม่สะดวกและเสียงพูดเปลี่ยนไป เป็นเพราะมีอาการอักเสบในจมูกและมีน้ำมูก ให้สูบน้ำมูกเบา ๆ และทำความสะอาดจมูกด้วยผ้าหรือสำลีชุบน้ำหมาด ๆ เช็ดภายในรูจมูก ปรึกษาให้หายอย่าปล่อยให้เป็นหวัดเรื้อรัง ไม่ใช่สิ่งใด ๆ หรือเมล็ดผลไม้เข้าไปในจมูก

พนัส หันนาคินทร์ (2539, หน้า 34) กล่าวว่า การทำความสะอาดจมูกและการรักษาจมูกควรทำดังนี้

(1) เรายังรักษาจุมูกสะอาดอยู่เสมอ โดยใช้ผ้าสะอาดชุบน้ำหมาด ๆ เช็ดภายในรูจุมูก

(2) ไม่ควรใช้ของแข็งแหย่จุมูกเล่น เพราะจะทำให้จุมูกอักเสบได้

(3) ไม่ควรสั่งน้ำมูกแรงเกินไปเมื่อเป็นหวัด เพราะจะทำให้โพรงจุมูกอักเสบและติดเชื้อโรคได้

(4) เราไม่ควรอยู่ในที่ที่มีฝุ่นละอองมากและอากาศที่มีกลิ่นเหม็นเกินไป

(5) เมื่อมีอาการผิดปกติกับจุมูกควรปรึกษาแพทย์

วินัย พัฒนรัฐ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การทำความสะอาดจุมูกและการระวังรักษาจุมูก เรามีจุมูกไว้ดมกลิ่นและเป็นทางเข้าออกของลมหายใจ นอกจากนี้จุมูกยังคอยป้องกันเชื้อโรคและฝุ่นละอองเข้าสู่ปอดอีกด้วย ดังนั้นต้องรักษาจุมูกให้สะอาดอยู่เสมอ โดยใช้ผ้าหรือสำลีสะอาด ชุบน้ำอุ่นหรือน้ำสะอาดบิดให้แห้งเช็ดที่รูจุมูกเบา ๆ เพื่อไม่ให้ฝุ่นละอองเกาะติดบนจุมูกหรือน้ำมูกแห้งติดรูจุมูก และไม่ถอนขนจุมูก เพราะขนจุมูกจะคอยป้องกันฝุ่นละอองไม่ให้เข้าไปในจุมูกได้

รุจิรัฐ ภูสาร และคณะ (2535, หน้า 39) กล่าวว่า เรามีจุมูกไว้หายใจและดมกลิ่น ถ้าจุมูกของเราได้รับอันตรายเราจะหายใจลำบาก เราควรระวังรักษาโดยไม่แคะจุมูก ไม่ให้น้ำเข้าจุมูก เวลาเป็นหวัดไม่ควรสั่งน้ำมูกแรง ๆ ถ้าเจ็บจุมูกควรไปพบแพทย์

9. การทำความสะอาดหูและระวังรักษาหู

วินัย พัฒนรัฐ (ม.ป.ป.) กล่าวว่า วิธีการทำความสะอาดหูและการระวังรักษา เราต้องรักษาหูของเราให้สะอาด ขณะอาบน้ำควรทำความสะอาดหูของเราด้วยการใช้มือถูตามซอกหู ไบหู และหลังหู ให้สิ่งสกปรกหลุดออกมา และระวังอย่าให้น้ำเข้าหู เพราะอาจจะทำให้หูน้ำหนวกได้ เมื่ออาบน้ำเสร็จแล้ว ควรใช้ผ้าสะอาดเช็ดหู ไบหู และซอกหู ถ้ามีขี้หูมาก อาจใช้ไม้เล็ก ๆ พันสำลีชุบน้ำหมาด ๆ เช็ด อย่านำของแหลมมีคมแคะหูเป็นอันตราย เพราะเป็นอันตรายอาจทำให้หูน้ำหนวกได้

พนัส หันนาภินทร์ (2539, หน้า 38) ได้เสนอขั้นตอนการทำความสะอาดหูและการระวังรักษาหู ดังนี้

(1) เราต้องรักษาหูของเราให้สะอาดอยู่เสมอ โดยใช้ผ้าสะอาดเช็ดไบหูและหูด้าน

นอก

(2) ขณะที่เราอาบน้ำหรือสระผม ควรระวังอย่าให้น้ำเข้าหู

(3) ไม่ควรใช้ไม้แข็งแคะหู เวลาเป็นหวัดไม่ควรสั่งน้ำมูกแรง ๆ

(4) เราควรหลีกเลี่ยงการฟังเสียงดังเกินไป

(5) ถ้ามีอาการผิดปกติที่หูควรปรึกษาแพทย์

สมศักดิ์ สันธุระเวช (2539, หน้า 29) กล่าวว่า หูเป็นอวัยวะที่มีค่าของร่างกาย เช่นเดียวกับตา ปาก และฟัน เราใช้หูในการฟังเสียง การรู้จักป้องกันรักษาหูจึงมีความสำคัญมาก การป้องกันและรักษาควรทำดังนี้

- (1) ไม่ใช่ของแข็งและของมีคมแคะหู
- (2) ระวังหูไม่ให้ได้รับอันตรายจากสิ่งแปลกปลอมเช่น น้ำ แมลง เป็นต้น
- (3) ไม่อยู่ในที่มีเสียงดังมากเกินไป หรือ ไม่ฟังเสียงที่ดังมากเกินไป
- (4) เวลาเป็นหวัดไม่ความสั่งน้ำมูกแรงจนเกินไป เพราะนอกจากทำให้หูอื้อแล้วยังทำให้เชื้อโรคแพร่เข้าสู่หูได้
- (5) ถ้าหูมีอาการผิดปกติ เช่น ปวดหู เป็นฝีในหู หูอื้อ ควรรีบปรึกษาแพทย์

10. ด้านความสะอาดของเครื่องแต่งกาย

การแต่งกายถือเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นผู้มีอารยธรรม โดยเฉพาะในสถาบันที่มีเครื่องแบบ ซึ่งระเบียบแบบแผนการแต่งกายได้ระบุชัดเจนให้ยึดปฏิบัติ ในฐานะที่นักเรียนเป็นผู้ที่อยู่ในวัยฝึกการรักษาความเป็นระเบียบ โรงเรียนต้องหาวิธีการกวดขันความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกายของนักเรียน และการรักษาความสะอาดของร่างกาย เสื้อผ้า เครื่องแต่งกายให้เรียบร้อยอยู่เสมอ เป็นการสร้างบุคลิกที่ดี การแต่งกายตามระเบียบเป็นการแต่งกายตามข้อตกลงหรือข้อบังคับของโรงเรียน นักเรียนที่ทำตามระเบียบข้อบังคับถือว่าเป็นนักเรียนที่มีวินัย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2532 ข, หน้า 54)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวการจัดกิจกรรมให้นักเรียนมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการแต่งกาย นักเรียนต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับของโรงเรียน ซึ่งนักเรียนได้ร่วมกันสร้างขึ้นมา โดยครูสังเกต ควบคุม ดูแล และแนะนำทันทีที่เห็นนักเรียนแต่งกายไม่เรียบร้อย จัดโครงการที่ช่วยให้นักเรียนชั้นสูงหรือรุ่นพี่ ดูแลรับผิดชอบกลุ่มนักเรียนรุ่นน้อง และจัดกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน โดยให้นักเรียนจัดกลุ่มดูแลตนเองในเรื่องการแต่งกายให้ถูกต้องตามระเบียบ ความเรียบร้อยของเครื่องแต่งกาย ตลอดจนความสะอาด การซัก การรีด และการซ่อมแซมเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย

สุขบัญญัติ คือ ข้อกำหนดที่เด็กและเยาวชน ตลอดจนประชาชนทั่วไปพึงปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นสุขนิสัยเพื่อให้มีสุขภาพดี ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ดังนั้น การส่งเสริมสุขบัญญัติ จึงเป็นกลวิธีหนึ่งในการส่งเสริมและปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ เพื่อให้เด็ก เยาวชนและประชาชน ปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีได้ ซึ่งสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ คือ (กองสุศึกษา กระทรวงสาธารณสุข, 2541, หน้า 125)

- (1) ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด

- (2) รักษาฟันให้แข็งแรงและแปรงฟันทุกวันอย่างถูกต้อง
- (3) ล้างมือให้สะอาดก่อนกินอาหารและหลังการขับถ่าย
- (4) กินอาหารสุก สะอาด ปราศจากสารอันตราย และหลีกเลี่ยงอาหารรสจัด
- (5) งดบุหรี่ สุรา สารเสพติด การพนัน และการสำส่อนทางเพศ
- (6) สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น
- (7) ป้องกันอุบัติเหตุด้วยการไม่ประมาท
- (8) ออกกำลังกายสม่ำเสมอและตรวจสุขภาพประจำปี
- (9) ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ
- (10) มีสำนึกต่อส่วนรวม ร่วมสร้างสรรค์สังคม

สัญญาภาค

แนวทางปฏิบัติขั้นพื้นฐานตามสุขบัญญัติแห่งชาติ

กองสุขศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขร่วมกับนักวิชาการด้านสาธารณสุขจากหน่วยงานต่าง ๆ จัดทำเป็นข้อกำหนดทางด้านสุขภาพที่จำเป็น และปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจนเป็นสุขนิสัย เพื่อให้มีสุขภาพดี เรียกว่า สุขบัญญัติแห่งชาติ มีทั้งหมด 10 ประการ ได้แก่ (วรรณุช อุษณกร, 2543, หน้า 49)

- (1) ดูแลรักษาร่างกายและของใช้ให้สะอาด
  - (1.1) อาบน้ำให้สะอาดทุกวัน อย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง
  - (1.2) สระผมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 ครั้ง
  - (1.3) ตัดเล็บมือเล็บเท้าให้สั้นอยู่เสมอ
  - (1.4) ถ่ายอุจจาระให้เป็นเวลาทุกวัน
  - (1.5) ใส่เสื้อผ้าที่สะอาด ไม่อับชื้น และให้อบอุ่นเพียงพอ
  - (1.6) จัดเก็บของใช้ให้เป็นระเบียบ
- (2) รักษาฟันให้แข็งแรง และแปรงฟันทุกวันอย่างถูกวิธี
  - (2.1) แปรงฟันทุกวันอย่างถูกวิธี อย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง เวลาเช้า และก่อนนอน
  - (2.2) เลือกรับประทานอาหารที่ฟันและฟลูออไรด์
  - (2.3) หลีกเลี่ยงการกินลูกอม ลูกกวาด ท็อปปี้ หรือขนมหวานเหนียว
  - (2.4) ตรวจสุขภาพในช่องปาก อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
  - (2.5) ห้ามใช้ฟันกัดขบของแข็ง
- (3) ล้างมือให้สะอาดก่อนรับประทานอาหารและหลังการขับถ่าย

(3.1) ล้างมือด้วยสบู่ทุกครั้งก่อนและหลังการเตรียม ปรุง และรับประทาน
อาหาร

(3.2) ล้างมือด้วยสบู่ทุกครั้งหลังการขับถ่าย

(4) กินอาหารสุก สะอาด ปราศจากสารอันตราย และหลีกเลี่ยงอาหารรสจัด สี
ฉูดฉาด

(4.1) เลือกซื้ออาหารสด สะอาด ปลอดภัย พิช โดยคำนึงถึงหลัก 3 ป คือ
ประโยชน์ ปลอดภัย ประหยัด - ปรุงอาหารที่ถูกสุขลักษณะ และใช้เครื่องปรุงรสที่ถูกต้อง โดย
คำนึงถึงหลัก 3 ส คือ สวางคุณค่า สุกเสมอ สะอาดปลอดภัย

(4.2) กินอาหารให้ครบ 5 หมู่ เพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย และกินให้
ถูกหลักโภชนาการทุกวัน

(4.3) กินอาหารปรุงสุกใหม่ และใช้ช้อนกลางในการกินอาหารร่วมกัน

(4.4) หลีกเลี่ยงการกินอาหารสุก ๆ ดิบ ๆ หรืออาหารรสจัด ของหมักดอง หรือ
อาหารใส่สีฉูดฉาด

(4.5) ดื่มน้ำสะอาด อย่างน้อยวันละ 8 แก้ว

(5) งดสูบบุหรี่ สุรา สารเสพติด การพนัน และการสำส่อนทางเพศ

(5.1) งดสูบบุหรี่

(5.2) งดเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ทุกชนิด

(5.3) ไม่เสพยาเสพติดทุกประเภท

(5.4) งดเล่นการพนันทุกชนิด

(5.5) งดการสำส่อนทางเพศ

(6) สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวให้อบอุ่น

(6.1) ทุกคนในครอบครัว ช่วยกันทำงานบ้าน

(6.2) ปรึกษาหารือ และแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

(6.3) เผื่อแผ่เข้าใจให้กันและกัน

(6.4) ทำบุญ และได้ทำกิจกรรมสนุกสนานร่วมกัน

(7) ป้องกันอุบัติเหตุด้วยการไม่ประมาท

(7.1) ระวังระมัดระวังในการป้องกันอุบัติเหตุภายในบ้าน เช่น ไฟฟ้า เต้าแก๊ส ของมี
คม จุดธูปเทียนบูชาพระ และไม้ขีดไฟ เป็นต้น

(7.2) ระวังระวังในการป้องกันอุบัติเหตุในที่สาธารณะ เช่น ปฏิบัติตามกฎแห่งความปลอดภัยจากการจราจรทางบก ทางน้ำ ป้องกันอันตรายจากโรงฝึกงาน ห้องปฏิบัติการ เขตก่อสร้าง หลีกเลี่ยงการชุมนุมห้อมล้อม ในขณะที่เกิดอุบัติเหตุ

(8) ออกกำลังกายสม่ำเสมอ และตรวจสุขภาพประจำปี

(8.1) ออกกำลังกายอย่างน้อยสัปดาห์ละ 3 ครั้ง

(8.2) ออกกำลังกายและเล่นกีฬาให้เหมาะสมกับสภาพร่างกายและวัย

(8.3) ตรวจสุขภาพประจำปี

(9) ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสอยู่เสมอ

(9.1) พักผ่อนและนอนหลับให้เพียงพอ

(9.2) จัดสิ่งแวดล้อมทั้งในบ้าน และที่ทำงานให้น่าอยู่ หรือนำทำงาน

(9.3) มองโลกในแง่ดี ให้อภัย และยอมรับในข้อบกพร่องของคนอื่น

(9.4) เมื่อมีปัญหาไม่สบายใจ ควรหาทางผ่อนคลาย

(10) มีส่วนร่วมต่อส่วนรวมร่วมสร้างสรรค์สังคม

(10.1) มีการกำจัดขยะในบ้าน และทิ้งขยะในที่รองรับ

(10.2) หลีกเลี่ยงการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ก่อให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม เช่น

โฟม พลาสติก และสเปรย์ เป็นต้น

(10.3) มีและใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ

(10.4) มีการกักน้ำทิ้งในครัวเรือนและโรงเรียนด้วยวิธีที่ถูกต้อง

(10.5) ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด

(10.6) อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม เช่น ชุมชน ป่า น้ำ และสัตว์ป่า เป็นต้น

การปฏิบัติตามสุขบัญญัติแห่งชาติจะเป็นบรรทัดฐานสำคัญสำหรับสร้างเสริมและปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง ให้เกิดขึ้นกับประชาชนตามนโยบายการสุขศึกษาแห่งชาติ เพื่อให้เยาวชนและประชาชนทั่วไปยึดเป็นแนวทางปฏิบัติขั้นพื้นฐานเพื่อการมีสุขภาพอนามัยที่ดี รัฐบาลจึงกำหนดให้วันที่ 28 พฤษภาคมของทุกปี เป็นวันสุขบัญญัติแห่งชาติ เพื่อเป็นการสร้างสุขบัญญัติที่ดีของคนไทย

การส่งเสริมสุขบัญญัติจึงเป็นกลวิธีหนึ่งในการสร้างเสริมและปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ เพื่อให้เด็ก เยาวชน และประชาชนปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดีได้ ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของผู้คนมากขึ้น ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตต้องเปลี่ยนไป จะเห็นได้ว่า คนไทยประสบปัญหาสุขภาพ โดยเฉพาะโรคที่ไม่ติดต่อมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างน่าเป็นห่วง ในขณะที่ปัญหาโรคติดต่อที่สำคัญกลับกลายพันธุ์รักษาให้

หายขาดได้ยากขึ้น อันมีสาเหตุมาจากปัจจัยด้านพฤติกรรมสุขภาพและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้อ ล่าสุดข้อมูลสถิติสาธารณสุข พ.ศ. 2540 ระบุว่าคนไทยตายด้วยโรคหัวใจและหลอดเลือดมากเป็นอันดับหนึ่ง (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2535)

บริบทโรงเรียนทรงวิทยา

1. ประวัติโรงเรียนทรงวิทยา

โรงเรียนทรงวิทยา ตั้งอยู่ ณ เลขที่ 99 หมู่ 2 สุขุมวิท 107 (ซอยแบริ่ง 54) ถนนสุขุมวิท ตำบลลำโรงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ก่อตั้งด้วยแรงบันดาลใจของ พล.ร.ต. กล่าวหาญ และดร.สมทรง ชนะมา ที่มุ่งมั่นจะส่งเสริมการศึกษาให้กับเยาวชนของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนในชุมชนใกล้เคียงที่ยังขาดโอกาสในการศึกษาเนื่องจากบริเวณดังกล่าวขณะนั้นยังเป็นบริเวณที่ยังไม่

โรงเรียนทรงวิทยาเปิดดำเนินการสอนเมื่อวันที่ 17 เดือน พฤษภาคม 2506 สภาพโรงเรียนขณะนั้นเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวมี ครู 3 คน นักเรียน 7 คน เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งมีเนื้อที่ทั้งสิ้น 6 ไร่ 30 ตารางวา โทรศัพท์ 0-2393-0737 โทรสาร 0-2393-9120

ปัจจุบัน โรงเรียนทรงวิทยาเปิดทำการสอน ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานบริหารงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีพื้นที่บริการครอบคลุม ตำบลลำโรงเหนือ ตำบลลำโรงใต้ ตำบลประเวศ ตำบลบางนา และตำบลเทพารักษ์ โรงเรียนทรงวิทยาเป็น โรงเรียนประเภทสามัญศึกษาขนาดใหญ่ สหศึกษาประเภทไป – กลับเปิดทำ

ข้อมูลการบริหารงาน

ผู้บริหาร นางสมทรง ชนะมา ผู้รับใบอนุญาต

ดร.สิริสุมาลย์ ลายถมยา ผู้อำนวยการโรงเรียนทรงวิทยา

หน้าที่การบริหารงานหรืออาชีพ (ปัจจุบัน)

1. ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนทรงวิทยา (แบริ่ง) ตำบลลำโรงเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ใบอนุญาตเลขที่ 71/2508 วันที่ 21 มิถุนายน 2508

2. ผู้รับใบอนุญาตโรงเรียนทรงวิทยาเทพารักษ์ ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ใบอนุญาตเลขที่ 002/2545 วันที่ 16 มิถุนายน 2545

รองผู้อำนวยการมี 4 ฝ่าย คือ

1. รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ คือ นางสาวสุรณา พุกเล็ก วุฒิกการศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต
2. รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารทั่วไป คือ นางสาววรรณิภา ขัตติรัตน์ วุฒิกการศึกษาครุศาสตรมหาบัณฑิต
3. รองผู้อำนวยการฝ่ายการเงิน คือ นางสาวพรรณนา นาคหาญ วุฒิกศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต (ป.บัณฑิต)
4. รองผู้อำนวยการบริหารงานบุคคล คือ นางณิชภา จันทวงศ์แก้ว วุฒิกศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต (ป.บัณฑิต)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปวีรพรต มโนรมชัชวาล (2533) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพตามบทบัญญัติแห่งชาติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีการปฏิบัติตนด้านสุขภาพอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีการปฏิบัติตนในด้านการป้องกันอุบัติเหตุสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านอนามัยส่วนบุคคล ด้านสุขภาพจิต ด้านการออกกำลังกาย ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม ด้านอาหารและโภชนาการ

บังอร อ้วนล้ำ (2540) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็กในกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก: ศึกษาเฉพาะกรณีของ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็ก ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางและผู้ปกครองมีส่วนร่วมด้านการแก้ไขปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมการวางแผนการดำเนินกิจกรรมด้านการดำเนินกิจกรรมและด้านการลงบริจาคแรงงานในกิจกรรม ตามลำดับ ปัจจัยด้านภูมิหลัง การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน สถานภาพสมรส การดำรงตำแหน่งในหมู่บ้าน ความรู้ ความเข้าใจ ในกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม แต่ปัจจัยด้านเพศ อายุ รายได้ ไม่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็กในกิจกรรมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ทวีรัตน์ ทองดี (2544) ศึกษา ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดเทศบาลจังหวัดนนทบุรี พบว่า ปัจจัยนำ (ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพตนเอง และเจตคติด้านการดูแลสุขภาพตนเอง) ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ ปัจจัยเอื้อ (สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่โรงเรียน และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่บ้าน) และ

ปัจจัยเสริม (การอบรมสั่งสอนด้านการดูแลสุขภาพนักเรียนของครูประจำชั้น, การอบรมสั่งสอนด้านการดูแลสุขภาพนักเรียนของผู้ปกครอง) พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทวิศักดิ์ กสิผล (2544) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ และปัจจัยที่มีความสามารถในการทำนายพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านอนามัยส่วนบุคคลตามสุขบัญญัติแห่งชาติของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร มีภาพรวมพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านอนามัยส่วนบุคคลตามสุขบัญญัติแห่งชาติอยู่ในระดับดี ซึ่งรวมด้านการดูแลรักษาความสะอาดของร่างกาย การแปรงฟัน และการล้างมือ 2. การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ และอิทธิพลความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านอนามัยส่วนบุคคลตามสุขบัญญัติแห่งชาติของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 16.8 ($R(2) = 0.168, p < 0.01$) ซึ่งสามารถเขียนสมการทำนายพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพด้านอนามัยส่วนบุคคลตามสุขบัญญัติแห่งชาติของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในรูปแบบคะแนนดิบ ได้ดังนี้ พฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย = $17.919 + 0.299$ (การรับรู้ประโยชน์ของพฤติกรรมการส่งเสริมสุขภาพ) + 0.124 (อิทธิพลความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล)

พูนสวัสดิ์ นาคเสน (2544) ศึกษาการปฏิบัติงานส่งเสริมวินัยนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า การปฏิบัติงานส่งเสริมวินัยนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุดได้แก่การตรงต่อเวลา และด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุดได้แก่ด้านการแต่งกาย นอกจากนี้บุคลากรในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน เห็นว่าโรงเรียนมีการปฏิบัติงานส่งเสริมวินัยนักเรียนโดยรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังพบปัญหาการปฏิบัติงานส่งเสริมวินัยนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา มีปัญหาส่วนใหญ่ คือ ครู – อาจารย์ ภายในโรงเรียนไม่ให้ความร่วมมือเอาใจใส่นักเรียนอย่างจริงจัง ในการควบคุมดูแล ตรวจการแต่งกายของนักเรียนก่อนเข้าห้องเรียน หรือก่อนการเรียนการสอน นักเรียนขาดความรับผิดชอบไม่มีจิตสำนึกในการแสดงความเคารพ และรักษาความสะอาดของส่วนรวม โรงเรียนขาดการจัดกิจกรรมสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ และแนวปฏิบัติของโรงเรียน

โสภา ชื่นชูจิตต์ (2544) ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมทันตสุขภาพของนักเรียนสาธิตวิชาการ เขต 3 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้หรือการตระหนักเกี่ยวกับตนเองด้านทันตสุขภาพของนักเรียน พฤติกรรมการดูแลช่องปาก การบริโภคอาหาร การใช้บริการทันตกรรม และทัศนคติด้านทันตสุขภาพของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสาธิตด้านวิชาการของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 3 ชลบุรี จำนวน 9 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมการใช้บริการทันตกรรม ร้อยละ 74.0 ดูแลสุขภาพช่องปากโดยการแปรงฟันวันละ 2 ครั้งขึ้นไปร้อยละ 61.4 ใช้ยาสีฟันผสมฟลูออไรด์ร้อยละ 90.5 บริโภคอาหารที่มีน้ำตาลผสมวันละหลายครั้งร้อยละ 23.4 นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจเกี่ยวกับความสวยงามของฟันตนเองร้อยละ 55.3 และรับรู้ว่าคุณภาพเหงือกและฟันอยู่ในสภาพปานกลางถึงดีร้อยละ 98 ในรอบปีนักเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับฟันร้อยละ 57.3 นักเรียนมีทัศนคติด้านทันตสุขภาพเป็นคะแนนเฉลี่ย 7.34 (คะแนนเต็ม 9 คะแนน) การศึกษาครั้งนี้พบว่านักเรียนที่มารดาเป็นอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จะมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปากดีกว่านักเรียนที่มารดาเป็นอาชีพเกษตรกร 6.7 เท่า (95% CI = 1.33,34.20) นักเรียนที่บิดามารดาการศึกษาสูงกว่าจะมีทัศนคติด้านทันตสุขภาพดีกว่า และนักเรียนที่มีทัศนคติด้านทันตสุขภาพดีกว่าจะมีพฤติกรรมการแปรงฟันวันละ 2 ครั้งขึ้นไปมากกว่า ดังนั้น ควรมีนโยบายของโรงเรียนเกี่ยวกับการเสริมสร้างพฤติกรรมการดูแลสุขภาพช่องปาก พฤติกรรมการบริโภคอาหารที่มีประโยชน์ต่อทันตสุขภาพของนักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว

ก่าพล สิ้นันดา (2546) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและครูในการเสริมสร้างวินัยให้แก่ นักเรียน โรงเรียนบ้านหัวดอย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 1 การศึกษาพบว่า 1. ครูที่รับผิดชอบมีเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างวินัยให้แก่ นักเรียน โดยมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุเลือกยุทธวิธีและวางแผนที่เหมาะสม ครูมีความรับผิดชอบ มีความรู้และมีประสบการณ์ในการเสริมสร้างวินัยให้แก่ นักเรียน 2. ผู้ปกครองมีความเต็มใจต่อการมีส่วนร่วม มีเจตคติที่ดีต่อการเสริมสร้างวินัยให้แก่ นักเรียน และพร้อมจะมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างวินัยให้แก่ นักเรียน 3. แนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือ ผู้ปกครองควรช่วยดูแลพฤติกรรมเกี่ยวกับวินัยของนักเรียนในขณะที่อยู่บ้าน และประสานงานกับครูอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อครูจะได้ทราบข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนและหาทางเสริมสร้างวินัยให้แก่ นักเรียนร่วมกัน 4. แนวทางการมีส่วนร่วมของครู คือ ครูควรจัดสภาพโรงเรียน อาคารสถานที่ และที่สำคัญคือตัวครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับนักเรียน

สถิตย์ ชนะชัย (2546) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม

จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนต่อการดำเนินงาน ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ และเพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนยางชุมน้อยพิทยาคม จังหวัดศรีสะเกษ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการรายงานใช้เครื่อง 3 ชนิด คือ (1) แบบสำรวจผลการคัดกรองนักเรียน (2) แบบสำรวจการใช้กิจกรรมตามกระบวนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ (3) แบบสำรวจการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้ปกครอง ซึ่งมีการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับจำนวนนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา ก่อนการปฏิบัติกิจกรรม จากนั้นจึงมีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการพัฒนา 3 ด้าน คือ จำนวนนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา สำรวจความพึงพอใจของบุคลากร และสำรวจการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง นำข้อมูลมาคิดวิเคราะห์โดยการคิดคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยระดับคะแนน ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับคะแนน และการทดสอบความแตกต่างของจำนวนนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหาระหว่างก่อนการพัฒนากับหลังการพัฒนาโดยวิธีการทดสอบด้วย Sign test ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

(1) จำนวนนักเรียนกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา ก่อนการปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในระดับมากอย่างยิ่ง หลังการปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในระดับน้อยอย่างยิ่ง และน้อยกว่าก่อนการปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

(2) การปฏิบัติตามกระบวนการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับมากอย่างยิ่ง

(3) ความพึงพอใจของบุคลากรอยู่ในระดับมาก

(4) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอยู่ในระดับมาก

ไพบุลย์ ตักกศิลาพันธ์ (2548) ศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหาร โรงเรียนและครูอนามัยต่อการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาและเปรียบเทียบทักษะของผู้บริหาร โรงเรียนและครูอนามัยต่อการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน จำแนกตามสถานภาพ ประเภทของโรงเรียน ประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน และประสิทธิผลการปฏิบัติงานอนามัยโรงเรียนของครูอนามัย ตามกรอบงานอนามัยโรงเรียน 6 ด้าน คือ ด้านการตรวจสุขภาพนักเรียน ด้านการบริการทันตอนามัย ด้านการสร้างภูมิคุ้มกันโรค ด้านการให้บริการสุขภาพนักเรียน ด้านการบริหารงานผู้นำนักเรียนฝ่ายส่งเสริมอนามัย และด้านการจัดทำบัตรสุขภาพประจำตัวนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1. ทักษะของผู้บริหาร โรงเรียนต่อการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2. ทักษะของครูอนามัยต่อการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการบริการทันตอนามัย และด้านการบริหารงานผู้นำนักเรียน ฝ่ายส่งเสริมอนามัยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก 3. เปรียบเทียบทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนกับครูอนามัยต่อการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โดยภาพรวมพบว่า มีทัศนคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริการทันตอนามัย ผู้นำนักเรียนฝ่ายส่งเสริมอนามัยมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่น ๆ มีทัศนคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 4. ทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนและครูอนามัยต่อการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานและโรงเรียนไม่ขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 5. ทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานต่างกันต่อการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โดยภาพรวมพบว่า มีทัศนคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริการทันตอนามัยมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ มีทัศนคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อทดสอบเป็นรายคู่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานต่ำกว่า 5 ปี กับสูงกว่า 10 ปีขึ้นไป มีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ มีทัศนคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 6. ทัศนคติของครูอนามัยที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานอนามัยต่างกันต่อการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน โดยภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีทัศนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้น ด้านการบริการทันตอนามัย ผู้นำนักเรียนฝ่ายส่งเสริมอนามัย มีทัศนคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ 7. ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานอนามัยโรงเรียน ได้แก่ สถานศึกษาและหน่วยงานสาธารณสุขควรร่วมมือกันจัดทำแผนดำเนินงานด้านอนามัยโรงเรียนทุกปีและดำเนินการตามแผนอย่างจริงจัง ควรสนับสนุนงบประมาณ เครื่องมือ และเวชภัณฑ์ให้เพียงพอ ควรบรรจุครูอนามัยทุกโรงเรียน ควรจัดอบรมครู ผู้ปกครอง และผู้นำนักเรียนฝ่ายส่งเสริมอนามัยทุกปี

อรสา ณะเดมิดี (2548) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับทัศนคติต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ และพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยนำ ได้แก่ เพศ อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ส่วนทัศนคติต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .05 ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ การจัดการด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากบุคคลในการส่งเสริมสุขภาพ และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ระเบียบวินัยที่มีการปฏิบัติต่ำสุดได้แก่ ด้านการแต่งกาย ปัญหาการปฏิบัติงานส่งเสริมวินัยนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา มีปัญหาส่วนใหญ่ คือ ครู – อาจารย์ ภายในโรงเรียนไม่ให้ความร่วมมือเอาใจใส่นักเรียนอย่างจริงจัง ในการควบคุมดูแล ตรวจสอบการแต่งกายของนักเรียนก่อนเข้าห้องเรียน หรือก่อนการเรียนการสอน ดังนั้น ครูถือเป็นบุคคลที่สำคัญ ที่จะมีส่วนช่วยส่งเสริมความมีระเบียบวินัยแก่นักเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า ครูที่รับผิดชอบมีเจตคติที่ดีต่อการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างวินัยให้นักเรียน โดยมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุเลือกยุทธวิธีและวางแผนที่เหมาะสม ครูมีความรับผิดชอบ มีความรู้และมีประสบการณ์ในการเสริมสร้างวินัยให้นักเรียน โดยแนวทางการมีส่วนร่วมของครู คือ ครูควรจัดสภาพโรงเรียน อาคารสถานที่ และที่สำคัญคือตัวครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับนักเรียน

นอกจากครูแล้วผู้ปกครองถือเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมากที่สุดคนหนึ่งที่ จะช่วยปลูกฝัง คุณลักษณะนักเรียน ในด้านระเบียบวินัย ซึ่งผู้ปกครองมีความเต็มใจต่อการมีส่วนร่วม มีเจตคติที่ดีต่อการเสริมสร้างวินัยให้แก่ นักเรียน และพร้อมจะมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างวินัยให้นักเรียน โดยแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง คือ ผู้ปกครองควรช่วยดูแลพฤติกรรมเกี่ยวกับวินัยของนักเรียนในขณะที่อยู่บ้าน และประสานงานกับครูอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อครูจะได้ทราบข้อมูลต่าง ๆ ของนักเรียนและหาทางเสริมสร้างวินัยให้นักเรียนร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็ก ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลางและผู้ปกครองมีส่วนร่วมด้านการแก้ไขปัญหามากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมการวางแผนการดำเนินกิจกรรม ด้านการดำเนินกิจกรรมและด้านการลงปรึกษาแรงงานในกิจกรรม ตามลำดับ

ปัจจัยเอื้อ ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่โรงเรียน และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่บ้าน และปัจจัยเสริม ได้แก่ การอบรมสั่งสอนด้านการดูแลสุขภาพนักเรียนของครูประจำชั้น และการอบรมสั่งสอนด้านการดูแลสุขภาพนักเรียนของผู้ปกครอง พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองตามหลักสุขบัญญัติแห่งชาติ

ปัจจัยเสริม ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนจากบุคคลในการส่งเสริมสุขภาพ และการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับสุขภาพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของนักเรียนชั้นประถมศึกษา